Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной ... гарана. | № 61 (18384) | 1990 оной мартын 15, четверг | Сэн 3 мүн.

УУЛЗАЛГА БОЛОБО

КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гаи Уласхоорондын таһагые даагша В. М. Фалин Камбоджын НРПК-гай ЦК-гай Генеральна секретариин, Камбоджын Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Хенг Самринай тусхай түлөөлэгшэ — Камбоджын Арадай-революционно партиин ЦК-гай гэшүүндэ кандидат Им Чхун Лимтэй уулзажа хөөрэлдэбэ.

М. С. Горбачевто Хенг Самринай эльгээһэн бэшэгые Камбоджын түлөөлэгшэ дамжуулһан байгаа.

Камбоджодохи байдалай хүгжэлтын шэнэ шатанууд тухай Им Чхун Лим хүтэлбэрилэгшэдэй даалгабаряар хөөрэлдөөнэй үедэ мэдээсэбэ.

Хубилган шэнэдхэлгын, совет обществын ажабайдалай бүхы талые шэнэдхэхэ талаар КПСС-эй бэелүүлдэг хараа шугамые дэмжэжэ байһанаа тэрэ мүн лэ мэдүүлээ.

Уласхоорондын байдал тухай, энэ талаар оронуудайнгаа бэелүүлжэ байһан зорилгонууд тухай, дэлхэй дээрэхи байдалые гуримшуулан һайжаруулха талаар хоёр ороной ямар ажал ябуулжа байһан тухай хөөрэлдөөндэ хабаадагшад онсолон тэмдэглэһэн байна.

(ТАСС).

[СС]СР-эй Арадай депутадуудай ээлжээтэ бэшэ гурбадахи съезд

[ДЕМ]ОКРАТИИЕ ҮРГЭДХЭЛГЫН ЗАМААР

...на гэжэ анхаралаа хандуулаа. Тэрээн соо засаг захиргаанай эмхидхэл зорюута орёо хүшэр болгогдоно. Хуули гаргалгын хоёр зургаан байгуулагданхай,—СССР-эй Арадай депутадуудай съезд, Верховно Совет. Гүрэнэй толгойлогшын ба парламентын спикерэй эрхэ түлөөлэлгэнүүдые хубаарилжа, бидэ хоёр дээдэ тушаалта нюурнуудтай болохо байнабди—СССР-эй Президентын, СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын... Түрүүшынхидэнь —хоёр Совет, хоёрдохидонь— Президиум хүдэлхэ. Редакционно комисси энэ орёо байгуулалтые юрын болгохо элдэб зүйлнүүдые зохёохо ёһотой. Хуули баталан абахадаа, партиин XXVIII съездын үзэмжэдэ табигдаха КПСС-эй ЦК-гай Платформые хараада абаха шухала гэжэ үгэ хэлэгшэ онсолон зааба. Хуулиие баталан абаха дурадхал яараһан ябадал болоно гэжэ депутат мэдүүлээ.

Латвиин ССР-эй түлөөлэгшэ республикынгаа тодорхой хараа бодолые найруулһан декларациие СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэдэ дамжуулба.

Манай орон дотор Президентые тогтоолгын институт хэрэгтэй гээшэ гү?—гэһэн асуудалаар һэжэглэлнүүдээ хубаалдаха зуурва, депутат **А. А. Коршунов** үгынгөө эхиндэ хэдэн асуудалнуудые табиба. Нэгэ хүндэ бүхы засагаа барюулхадаа, ямар уршаг түбэгүүдтэ, хойшолонгуудта хүргэдэг байһыень манай түүхэһээ, тэрэ тоодо шэнэ түүхэһээ мэдэнэ ха юмбибди. Президентын засаг тогтоохо гэһэн һанал бодол гэдэргээ алхам болоно бэшэ гү? Энэ ушар зарсан тогтошоһон үе сагта гэхэ гү, али бүришье хангалтагүй юумэндэ хүргэхэгүй юм аал?

Иимэ асуудалнууд гарана гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэхэ зуураа, Президентые тогтоолгын институт хадаа общество дотор демократиие үргэдхэхэ, хуули ёһото гүрэниие байгуулха хараа шугамые залан сэхээр үргэлжэлүүлһэн ябадал болоно гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. Бүхы оронойнгоо хүн зоной нюдэн дээрэ шиидхэбэринүүдые абаха уялгатай, энээнэйнгээ түлөө харюусаха ёһотой тодорхой хүн хэрэгтэй. Энэ тушаалда М. С. Горбачевой һунгагдахыень хүсэнэб гэжэ депутат хэлэбэ.

Энэ съезд дээрэ Президентын тушаалые тогтоожо, тэрэниие һунгаха шухала гэжэ депутат **А. Акаев** һанамжануудаа тодорхойлбо. Президентын засагые зандаран зонхилолгын засаг болгохогүйе хараалһан баримтанууд СССР-эй шэнэ Конституци дотор найруулагдаха ёһотой.

Дурадхагдаһан хуулиин проектые гол түлэб һайшаабашье, хэдэн ажаглалтануудые хээ.

Литвагай арадай депутадуудай, Литвагай республикын Верховно Соведэй үмэнэһөө үгэ хэлэхыемни намда даалгаһан байна гэжэ **В. В. Антанайтис** хэлэбэ. Литвагай гүрэн түрые һэргээхэ тухай СССР-эй болон Литвагай хоорондо хөөрэлдөөнүүдые эхилхые Литвагай делегаци Советскэ Союзай Верховно Соведтэ нэгэнтэ бэшэ дурадхаа һэн. Союзай бүридэлһөө республикануудай гаралгын гол ёһонуудые зүбшэн хэлсэхые маанадта дурадхана.

СССР-эй Президентын статус тухай хуулинуудые баталан абалгада, Президентые һунгалгада хабаадаха эрхэ түлөөлэлгэгүйбди гэжэ Литваһаа СССР-эй арадай депутадууд тоолоно гээд Литвагай хүдөө ажахын академиин кафедрые даагшын уншаһан мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. Литвагай делегациин гэшүүд съезд дээрэ имагтал адаглагшад боложо хабаадана гэжэ тэрэ соносхоо.

Литвагай гүрэн түрые һэргээхэ тухай хоёр талын хөөрэлдөөнүүдые эхилэлгэдэ нүлөөлхэ гүйлтатайгаар үгэ хэлэгшэ съездэ хандаба.

Депутат **С. Г. Арутюнян** үгэ хэлэхэдээ, уялгануудаа хангалтагүйгөөр гүйсэдхэн бэелүүлээ һаа, СССР-эй Президент тушаалһаа буулгагдаха ёһотой гэһэн дүримые зүбшэн хэлсэгдэжэ байһан документдэ оруулхые дурадхаба. Засаггүй байдал тон аюултай. Арменидэ болоһон газарай хүдэлэлгын хойшолонгуудые усадхаха талаар шэглүүлэгдэһэн гүрэнэй программа бэелүүлэгдээгүй. Энэ хадаа һайн түсэбүүдэй бодото үрэ дүнгүүдые үгэжэ шадаагүй байһыень элеэр харуулна.

Союзна республикануудай бэеэ дааһан байдалые бэхижүүлгын асуудалнуудта депутат анхаралаа ехээр хандуулхадаа, тусхайлбал, Федерациин Соведэй хуули гаргалгын эрхэ уялгые дээшэлүүлхэ шухала гэжэ дурадхаба.

Депутадууд **Н. Т. Дабижа (Чобану), К. Махкамов, Ю. В. Блохин** гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, Президентые тогтоохо тухай өөһэд өөһэдынгөө һанамжануудые мэдүүлээ.

Президентын засаг тогтоохо, СССР-эй арадай депутадуудай мүнөөнэй бүридэлэй этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдэй болзорто гурбадахи съезд дээрэ Президентые һунгаха шухала байһан тухай үгэ хэлэгшэ депутадай бүлэгэй һанамжа тухай мэдээсэбэ. Президентын засаг тогтоохо институтда хабаатай хэдэн дурадхалнуудые **Ю. В. Блохин** оруулба.

«Союз» гэжэ бүлэгэй зүгһөө тэрэнэй түлөөлэгшэ В. В. Бакатин, М. С. Горбачев, Н. И. Рыжков (алфавидай гуримаар) гэгшэдые Президентын тушаалда кандидадуудаар нэрлэбэ.

Съездэ КПСС-эй ЦК-гай Платформо тухай орон доторхи байдал тухай һүүлэй үдэрнүүдтэ һунгагшадтай нюуса далдагүй олон хөөрэлдөөнүүд болоһон байгаа гэжэ депутат И. К. Полозков хэлээ. Ехэ харюусалгатай байхые, тодорхой ябуулгануудые бэелүүлхые арад зон эрилтэ табина. Мүнөө имагтал иимэ юумэн мандa дуталдана.

Энэ Съезд дээрэ ороной Президентые һунгаха хэрэгтэй гэжэ тоолоноб гээд партиин Краснодарска райкомой нэгэдэхи секретарь хэлэбэ. Саг яаруулна: общество доторхи байдал гуримшуулха хэрэгтэй. Һайн тээшэ хубилалтанууд болохо, Союз сахин үлөөгдэхэ гэжэ хүнүүд этигэхээ болижо эхилээ.

Орон дотор Президентын тушаалай бии болгогдоходо, Россин ба тэрэнэй хүн зоной байдал һайжарха, наци бүхэнэй ба арадай аша туһа үнэн зүбөөр хамгаалагдаха гэжэ найдажа байһан тухайгаа тэрэ баһал хэлээ.

Депутат **И. Н. Кожедуб** ветерануудай-фронтовигуудай зүгһөө үгэ хэлэхэдээ, хүтэлбэриин президентскэ түхэл янза бии болгохо бодолые дэмжээд, Президентын тушаалда М. С. Горбачевой кандидатураһаа ондоо кандидатура олоногүйбди гэжэ хэлэһэн хүнүүдэй һанамжые дэмжэбэ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай туйлаһан Илалтын 45 жэлэй ойн урда тээ болоһон Советскэ Союзай Геройнуудай ба Алдар Солын орденуудай бүрин кавалернүүдэй уулзалгада хабаадагшадай Съездэ хандаһан Хандалгые үгэ хэлэгшэ соносхон уншаба. Мүнөө жэлдэ Илалтын 45 жэлэй һайндэрые оромнай орёо хүшэр байдалда угтана гэжэ тэрээн соо тэмдэглэгдэнэ. «Бидэ, фронтовигууд, үхэл гээшые нэгэтэ бэшэ хараабди, манай ороной баатарлиг түүхэдэ ба мүнөөнэй байдалда түшэглэдэг дээрэһээ илаһан байгаабди,— гэжэ документ соо хэлэгдэнэ.— Бэрхэшээлнүүдые дабахадань, Эсэгэ орондоо туһалхын, хубилган шэнэдхэлгые дэмжэхын тула бидэ бүхы юумэ хэнэбди. Манай олон үндэһэ яһатанай гүрэнэй нэгэдэлые буруу һүргэхэ, арадуудые эбгүй болгохо, социалис туйлалтануудые һалгааха, орон дотор эмхи гуримгүй байдал тогтоохо, Советскэ Союзай Коммунис партида этигэл найдал буурүулха, Совет байгуулалтын үндэһэ һуурииe һандаргаха гэһэн Соведүүдтэ харша балмад хүсэнүүдэй һэдэлгэнүүд улам шангадана гэжэ бидэ һанаагаа зобон харанабди. Дундa Азида болон Закавказида үүдхэгдэжэ байһан гурим буса ябадал тонолго, дээрмэдэлгэ, совет эрхэтэдые алалга хадаа засаг тээшэ тэгүүлдэг, политическэ зарим хүсэнүүдэй эмхидхэдэг ба залан хүтэлбэрилдэг ябуулганууд гэжэ бидэндэ улам эли болоно». «Совет Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй нэрэ хүндые бузарладаг олониитэдэ мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдые захадаха» эрилтэ Совет правительствада ба СССР-эй Верховно Соведтэ табигдана.

Ороной хүшэр хүндэ байдалһаа гаргажа шадаха хүн Президент болохо ёһотой ааб даа гэжэ депутат **Ю. В. Друнина** хэлэбэ. М. С. Горбачев иимэ хүн болоно. Имагтал Михаил Сергеевич эрхэ сүлөөгэй амтые бидэндэ танюулаа гээшэ. Дэлхэй дээрэхи шахардуу байдалые хэн һуларуулааб, ядерна дайнай аюулые хэн зайсуулааб гэжэ мартажа болохогүй. Хэрбээ Горбачевой Президентээр һунгагдаагүй һаань, Советскэ Союзда демократическа хүсэнүүд булигдаба гэжэ дэлхэйн ушар ёһо ойлгохо хүнүүд сэгнэхэ болоно гэбэ.

Манай орон доторхи автономито республикануудай байдалтай холбоотой асуудалнуудые депутат **С. Н. Хаджиев** дайраба. Тэрэнэй һанамжаар, автономито республикануудай арадуудай эрхэнүүд ёһотойгоор хамгаалагданагүй. Жэшээ болгон, тэрэ иимэ баримта харуулба. Чечено-Ингушетидэ 70 мянган ингушуудай өөһэдынгөө автономи һэргээхэ эрилтэ табижа байха үедэ Россин Федерациин Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Съезд дээрэ үгэ хэлэхэдээ, арадай эрилтэнүүд тухай нэгэшье үгэ дурдаагүй.

Автономито республикада боложо байһан үйлэ хэрэгүүдтэй холбодуулан, депутат иигэжэ һанажа байһанаа хэлэбэ: Съезд бүхэндэ олон доторнай нацинууд хоорондын түгшүүрилтэй байдалай ээлжээтэ гуламта бии болоно. Һанаа зоборитой оршон байдал байгуулхын тула хэншьеб зорюута, иимэ алхамуудые хэнэ гээшэ ха. Теэд энэ удаа тухирагшад эндүүрээ. Нэгэ нэгэндээ буулта хэжэ, хөөрэлдэжэ, аха дүү арадтай үгзөө ойлголсохобди гэжэ ингуш арад элеэр ойлгоно. Хөөрэлдөөнүүдэй эхилхын урда тээ Арадай депутадуудай съездын гү, али СССР-эй Верховно Соведэй комисси байгуулха ёһотой гэжэ тэрэ дурадхаба.

Чечено-Ингушетиин түлөөлэгшын үгэ соо иимэ асуудалнуудай табигдаһантай дашарамдуулан, Россин Федерациин Верховно Соведэй Президиум ба правительство автономито республикада гараһан бэлэн бэшэ эдэ асуудалнуудые шэнжэлжэ байна гэжэ **М. С. Горбачев** тайлбарилба. Нютаг дээрэнь энэ асуудалые хаража үзэхын тула СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй комисси хойшолуулангүй байгуулха хэрэгтэй гэжэ союзна республикын хүтэлбэрилэгшэд тоолоно.

Съездын түрүүшын үдэр хэгдэһэн элидхэлдэ хабаатай депутадуудай асуудалнуудта **А. И. Лукьянов** харюусаба.

Удаань депутадуудай дурадхалнуудые хаража үзэһэн тухай, мүн хуулиин проектнүүдтэ оруулагдахаар дурадхагдаһан заһабаринууд тухай тодорхой мэдээсэл Съездын редакционно комиссиин түрүүлэгшэ В. Н. Кудрявцев хэһэн байна.

Үдэшын заседани дээрэ редакционно комиссиин түрүүлэгшэ депутадуудай олон тоото асуудалнуудта харюусаа.

Удаань М. С. Горбачев үгэ хэлэбэ. Съезд дээрэ үгэ буляалдаанай үедэ Президентын тушаал бии болгожо, Конституциин талаар ехэ алхам хэхэ шухала гэжэ бүри ехээр ойлгогдоо гэжэ һананаб. Бидэ иимэ алхам хэжэ байнабди, хэхэ ёһотойбди. Демократиие хамгаалхын тула, тэрэнэй аша туһада, хубилган шэнэдхэлгые амжалтатайгаар бэелүүлгын аша туһада энэ туһалха гэһэн бата тобшолол хэхэдэмнай эндэ болоһон үгэ буляалдаан туһална гэжэ һананаб. Хубилган шэнэдхэлгын политикын хэмжээгээр үнгэргэгдэжэ байһан реформонуудые эрид шууд ябуулхада, тэдэниие хурдадхахада энэмнай туһалжа болохо.

Съезд дээрэ «Президент болон федеративна гүрэн», «Президент болон республиканууд — союзна ба автономито байгуулганууд» гэһэн темэ харюусалгатайгаар, наринаар шэнжэлэгдэ гээшэ гэжэ М. С. Горбачев онсолон тэмдэглэбэ. Проект нилээн гүнзэгыгөөр хаража үзэгдөө гэжэ үгэ буляалдаанай дүнгүүд ба редакционно комиссиин хүдэлмэри харуулна. Энэ тушаалда ороһон хүн мүнөө хубилган шэнэдхэлгын үедэ туйлагдаһан юумые, манай Федерациин революционно хубилалтануудай хэмжээгээр бидэнэй эрмэлзэдэг юумые тоонгүй байха ёһогүй. Тобшолон хэлэбэл, манай бүхы арадуудай, олон үндэһэ яһатанай гүрэнэй һалбаран хүгжэлгын аша туһада федерациие хүгжөөхэ, шэнэдхэн байгуулха гээшэ гол зорилго гэжэ Президентын засаг тоолохо зэргэтэй. Манай гүрэнэй түүхэдэ ороной хуби заяае шиидхэхэ шухала шиидхэбэри абахаяа байнабди. гэхэ байнаб. Хубилган шэнэдхэлгын хүгжэлтын мүнөөнэй шатада бидэ үргэн замда гараабди гэжэ мэдэрнэбди. Гэхэтэй хамта энэ замаар урагшаа дабшахадамнай һаад тодхор болодог бүхы юумые зайсуулхын тула үшөө ехэ юумэ хэхэ болонобди. Иимэ үе сагта энэ үйлэ хэрэг болоно.

Хубилган шэнэдхэлгын түлөө, бүхы совет хүнүүдэй ба бүхы арадуудай аша туһада хубилган шэнэдхэлгые амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө оролдодог хүнүүдтэй би хамтаб гэжэ М. С. Горбачев онсолон тэмдэглэбэ. Манай орон дотор Президентын тушаал бии болгохо гэгшэдые дэмжэнэб.

Эстониин ССР-һээ һунгагдаһан СССР-эй арадай бүлэг депутадууд Съездэ зорюулһан мэдүүлгэ Президиумдэ дамжуулаа гэжэ саашань мэдээсэгдээ. Дулдыданги бэшэ республикын гүрэнэй шэнэ эрхэ уялгануудые тодорхойлхо зорилготойгоор хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ тухай асуудал тэрээн соонь табигдана. Литвагай ССР-эй Верховно Соведэй шиидхэбэринүүдтэй холбоотой асуудалнуудые хаража үзэхыень Съезд Верховно Соведтэ, тобшолон хэлэбэл, Национальностьнуудай Соведтэ, тэрэнэй комиссинуудта, правительствада даалгаа гэжэ мэдээжэ. Эстониин ССР-эй депутадуудай хандалгые хараада абан, эдэ асуудалнуудые үргэлжэдэнь хаража үзэхэ гэжэ дурадхагдаба. Хүдэлмэриеэ эхилхэдээ, СССР-эй Верховно Совет ойрын сагта эдэ бүлэг асуудалнуудые зүбшэн хэлсэжэ эхилхэ зэргэтэй гэжэ Съезд зүбшөөгөө.

Удаань орон дотор Президентын засаг бии болгохо ба Конституциин зарим дүримүүдые хубилгаха тухай асуудалые депутадууд хуулиин ёһоор шиидхэжэ эхилээ. СССР-эй Президентын тушаал бии болгохо ба ороной Конституцида хубилалтанууд болон нэмэлтэнүүдые оруулха тухай ниитэ нэгэн Хуули Съездын үзэмжэдэ табигдаба.

Дурадхагдаһан проект дүрбэн бүлэгһөө бүридэнэ: СССР-эй Президентын тушаал бии болгохо тухай; СССР-эй Конституцида хубилалтанууд болон нэмэлтэнүүдые оруулха тухай; СССР-эй түрүүшын Президентые һунгаха ба Президентын тангариг тухай; Хуулиие баталан абаһан сагһаа хойшо тэрэниие, хүсэндэнь оруулха тухай.

Бүлэг бүхэнөөр дуугаа үгэлгэ үнгэргэгдөө. Түрүүшын бүлэг тушаа үгэ буляалдаан болоогүй. СССР-эй Президентын тушаал бии болгохын түлөө дуугаа үгэлгын дүнгүүдые депутадууд альга ташалгаар угтаба. 1817 хүн дэмжэһэн, 133 хүн буруушааһан, 61 хүн һаналаа бариһан байна.

Конституциин 6-дахи ба 7-дохи статьянуудые хубилгаха тушаа, мүн тэрэшэлэн Президентын эрхэ уялганууд болон этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдтэ хабаатай шэнэ статьянууд тушаа шанга үгэ буляалдаан болоо. Энэ үдэшэ депутадууд Хуулиин проектын хоёрдохи ба бусад бүлэгүүдээр дуугаа үгэжэ үрдеэгүй.

Средада Съезд дээрэ Хуули баталан абахаһаа гадна ороной гүрэнэй дээдын шэнэ тушаалда кандидатурануудые дэбжүүлхэ ба зүбшэн хэлсэхэ болоно. Харин удаань депутадууд үрдеэ һаа, СССР-эй Президентые һунгаха.

(ТАСС).

РСФСР-эй АРАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ ҺУНГАЛТА ҮНГЭРГЭХЭ ТҮБЭЙ ҺУНГУУЛИИН КОМИССИДА

РСФСР-эй арадай депутадуудай һунгалта үнгэргэхэ Түбэй һунгуулиин комиссиин ээлжээтэ заседани мартын 12-то болобо. РСФСР-эй арадай депутадуудые һунгаха һунгалтын дүнгүүд тухай комиссиин түрүүлэгшэ В. И. Казаковой мэдээсэл шагнагдаа. 1990 оной мартын 4-дэ национально-территориальна ба территориальна округуудта РСФСР-эй арадай 121 депутат һунгагдаа гэжэ окружной һунгуулиин комиссинуудһаа ороһон документнүүдэй үндэһөөр тогтоогдобо. Түбэй һунгуулиин комисси РСФСР-эй арадай 120 депутадые бүридхэлдэ абаһан байгаа.

Депутадуудта 2—2 кандидадуудай дэбжүүлэгдээд, эдэнэй нэгэнэйньшье һунгагдаагүй һунгуулиин 33 округто, мүн һунгалта үнгэргэгдөөгүй гэжэ тоологдоһон Красноярска хизаарай һунгуулиин Норильска территориальна 210-дахи округто, дуугаа үгэлгын үедэ хуулиие бүдүүлигээр хазагайруулһанайнь түлөө Түбэй һунгуулиин комиссиин һунгалтые үнэнтэ бэшэ гэжэ тоолоһон Ленинград хотын һунгуулиин Севернэ национально-территориальна 12-дохи округто РСФСР-эй арадай депутадуудые һунгаха һунгалтые дахинаа үнгэргэхэ тухай асуудалые хаража үзэбэ.

«РСФСР-эй арадай депутадуудай һунгалта тухай» РСФСР-эй Хуулиин 53-дахи статьягай үндэһөөр дахинаа һунгалта 1990 оной апрелиин 22-то үнгэргэгдэхэ. Урдынгаа бүридэлөөр дахинаа һунгалта үнгэргэхыень окружной һунгуулиин комиссинуудта даалгагдаа.

Ленинград хотын һунгуулиин Севернэ национально-территориальна 12-дохи округто окружной һунгуулиин комиссиие шэнэ бүридэлтэйгөөр эмхидхэхэ гүйлтатайгаар Түбэй һунгуулиин комисси Ленинградай городской Соведтэ хандаба.

Арадай депутадуудай окружной (районууд болгогдожо хубаарилагдаагүй автономито округууд), районно, городской (районно мэдэлэй городуудһаа гадна), городуудтахи районно Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд шухала болоо һаань, участково һунгуулиин комиссинуудые шэнэ бүридэлтэйгөөр эмхидхэхэ байна.

Дахинаа һунгалга үнгэргэхын тула һунгуулиин округуудта РСФСР-эй арадай депутадуудта кандидадуудые дэбжүүлгэ мартын 13-һаа 19 болотор үнгэргэгдэхэ, дэбжүүлэгдэһэн кандидадууд мартын 19-һөө 21 болотор бүридхэлдэ абтаха. Бүридхэлдэ абтаһан РСФСР-эй арадай депутадуудта кандидадуудай бүридэл тухай окружной һунгуулиин комиссиин мэдээсэл мартын 20-һоо 25 болотор хэблэлдэ толилогдохо, һунгагшадтаяа кандидадуудай уулзалганууд тэдэниие бүридхэлдэ абаһан үдэрһөө хойшо 1990 оной апрелиин 21 болотор үнгэргэгдэхэ. Урдын һунгуулиин участогуудта, 1990 оной апрелиин 8-һаа бүгэдэ ниитые танилсуулхын тула юрэнхы һунгалта үнгэргэхын тула табигдаһан һунгагшадай списогүүдээр дуугаа үгэлгэ үнгэргэгдэхэ.

Һунгуулиин округто арадай депутадуудта кандидадуудаар дэбжүүлэгдэһэн хоёр-хоёр дахинаа дуугаа үгэлгые үнгэргэхэ үедэ эдэнэй нэгэнэй дуугаа үгэлгэ болотор ондоо тээшээ гаража ошоо һаань, окружной һунгуулиин комисси үлэһэн депутадта кандидадай түлөө дуугаа үгэлгые үнгэргэхэ байна гэжэ түбэй һунгуулиин комисси ороһон хандалгануудтай дашарамдуулан ойлгуулна. Хэрбээ тэрэнэй дахинаа дуугаа үгэлгэдэ хабаадаһан һунгагшадай хахадһаа дээшэнхи хубиин дуугаа үгөө гээшэ һаань, кандидат һунгагдаһанда тоологдодог.

РСФСР-эй арадай депутадуудай һунгалтын дүнгүүдые согсолологдо хабаатай бусад зарим асуудалнуудые комисси хаража үзэһэн байгаа.

(ТАСС).

ҺУНГАГШАДТА ХАНДАЛГА

Һунгуулиин Прибайкалиин 90-дэхи округой һунгагшадта зорюулагдаһан правительственна телеграмма Улаан-Үдэ хотодо, «Буряад үнэн» болон «Правда Бурятии» газетэнүүдэй редакцинуудта эльгээгдэбэ. Тэрээн соо иигэжэ хэлэгдэнэ:

«Хүндэтэ нютагаархид, Байгал шадарай нютагуудта ажаһуугшад! Манай орон дотор Президентын тушаалые тогтоолго республикануудай федерациин үүргэ дээшэлүүлхэ байна. Үнэн сэхэ хүбүүн ёһоор манай республикын аша туһые хамгаалжа, автономито республикануудай политическэ, экономическа эрхэнүүдые үргэдхэхэ, эрхэтэдэй һуудал байдалые улам һайжаруулха арга шадабаритай Россин депутадууд маанадта хэрэгтэй. Танай округһоо РСФСР-эй арадай депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэһэн нүхэр Саганов Буряад ороной газар дээрэ түрэжэ, урган ехэ болоһон байна, тэрэнэй хуби заяан манай хуби заяантай нягта холбоотой. Тэрэ ажахын, дипломатическа, гадаадын-экономическа ажал ябуулгын баян дүй дүршэлтэй хүн байһан туладаа иимэ үндэр ехэ мандадта хүртэхэ нэрэ хүндэтэй. Мартын 18-да болохо дахинаа дуугаа үгэлгын үдэр зүрхэ сэдьхэлээрээ мэдэржэ, республикынгаа бүхы олониитын һанал бодолые бэелүүлэн, тэрэнэй түлөө дуугаа үгэхыетнай гуйнабди.

СССР-эй арадай депутадууд Канибалоцкий, Середкин, Дамбаев, Карспин, Цыренов, Степанова, Литвинцева, Шапхаев, Калашников, Ангархаев».



1990 ондо үнеэн бүриһөө 2500 килограмм һү haaхын түлөө!

1990 оной мартын 10-най мэдээн

Районууд	haагдаһан һүн (килограммаар): Жэлэй эхинһээ үнеэн бүриһөө	haагдаһан һүн (килограммаар): Нёдондонойхитой сасуулхада (+) ба (—)	haагдаһан һүн (килограммаар): Үнеэн бүриһөө сүүд-хэдэ	Жэлэй эхинһээ хойшо бүхыдөө haагдаһан һүн нёдондонойхитой сасуулхада (центнерээр) (+) ба (—)
Хойто-Байгалай	533	—32	8,3	—101
Прибайкалиин	511	+30	8,1	+925
Тарбагатайн	508	+40	7,4	+2091
Ивалгын	503	—13	7,0	—548
Кабанскын	484	+13	7,7	+1043
Мухар-Шэбэрэй	470	+48	7,4	+3034
Сэлэнгын	467	+90	7,3	+3006
Зэдын	452	+17	6,4	—1946
Хоринн	447	+60	6,6	+2005
Загарайн	421	+39	6,6	+1909
Түнхэнэй	418	—41	6,5	—2153
Хурамхаанай	412	+62	6,7	+1652
Бэшүүрэй	409	+19	6,5	+824
Яруунын	385	+69	6,0	+3540
Захааминай	355	+ 7	4,8	+127
Баунтын	343	—27	5,8	—127
Баргажанай	337	+57	5,8	+2235
Хяагтын	333	—46	5,1	+3912
Хэжэнгын	289	+14	4,5	+72
Ахын	151	+54	2,3	+290
Республика бүхыдөө	426	+23	6,6	+21800

Үнгэрһэн арбан хоногой турша бүхыдөө 55700 центнер һүн haагдаа гэхэ гү, али урдахи декадынхида орходоо 9078 центнерээр ехэ продукци үйлэдбэрилэгдөө. Жэлэй эхинһээ хойшо абтажа байһан һүнэй хэмжээн нёдондоной энэ үеынхиһөө 21800 центнерээр дээшээ байна. Энэнь һайшаамаар гээшэ ааб даа. Хяагтын, Яруунын, Мухар-Шэбэрэй, Сэлэнгын районуудай ажахынуудай һү haалияа 3006—3902 центнерээр дээшэлүүлжэ шадахадань, харин Түнхэнэй, Зэдын, Ивалгын, Баунтын, Хойто-Байгалай районуудай энэ хугасаа соо һү абалгаяа аяар 101—2153 центнерээр доошолуулаа.

Сүүдхэдэ мүнөө үнеэн бүриһөө 6,6 килограмм һүн haагдажа байна. Энэнь нёдондо жэлэйхидэ орходоо 200 граммаар дээшээ болоно. Зүгөөр эндэ һү абалгаяа доошолуулһан районууд яһала олошороо. Тэдэнэй дунда Хяагтын, Баунтын, Ивалгын, Хойто-Байгалай болон бусад районуудые нэрлэмээр.

Жэлэй эхинһээ хойшо үнеэн бүриһөө һү haаха талаар Хойто-Байгалай малшад бэшэн соонһоо урдална. Тэдэнэй удаа Прибайкалиин, Тарбагатайн районуудай фермэнүүдэй бата найдамтай алхамуудые хэжэ ябаһаниинь һайшаалтай.

...ГАА ҮГЭТЫ

...ка болон нютагай засагай зургаа... депутадуудые һунгаха мартын 4-нэй ...ор бидэ саашанхи тэмсэлһээ гара...

...й дээдын зургаанай арадай депута... ...хэ хэрэгэй онсо харюусалгатайе ха... ...да хандаха гэжэ шиидээбди. РСФСР-... ...дта кандидат В. А. Ивановой һун... ...ын программа хүн зониие эдеэлүүлхэ

РСФСР-эй АРАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ ҺУНГАЛТА ҮНГЭРГЭХЭ ҺУНГУУЛИИН СЭЛЭНГЫН НАЦИОНАЛЬНО-ТЕРРИТОРИАЛЬНА 89-дэхи ОКРУГОЙ ҺУНГАГШАДТА

гэһэн мүнөөдэрэй гол шухала зорилгые шиидхэлгэдэ шэглүүлэгдэнхэй гэжэ тоолонобди. Колхоз, совхозуудые захиралта-зонхилолгын гуримаар хүтэлбэрилгые усадхаһанай, экономическа аргаар хүтэлбэрилгые нэбтэрүүлһэнэй, хүдөөгэй ажалшадай хүдэлмэриин ба ажаһуудалай эрхэ байдалые һайжаруулһанай, хото, хүдөөгэй хүн зондо эдеэ хоол элбэгээр үйлэдбэрилһэнэй үндэһөөр энэ зорилгоёо бэелүүлхэ гэжэ тэрэ хараална.

Юрэнхыдөө, В. А. Ивановые РСФСР-эй арадай депутадта эгээл эрхим кандидат гэжэ тоолоод, мартын 18-да тэрэнэй түлөө дуугаа үгэхэ гэһэн уряатайгаар бүхы манай һунгагшадта хандинабди.

С. АЮШЕЕВА,
Ивалгын районой «Заветы Ильича» совхозой хонишон.
К. БАЗАРСАДАЕВ,
СССР-эй арадай артист.

Ажахы эрхилэлгын шэнэ гуримаар

ЭКОНОМИКО ХҮТЭЛБЭРИЛГЫЕ — МҮНӨӨНЭЙ ЭРИЛТЭЭР

Хэнэйшье мэдэһээр, В. И. Ленин партийна организацинуудай зүгһөө үйлэдбэри хүтэлбэрилгэдэ хамааралсаха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулдаг байгаа. Партийна организацинууд ажахын органуудай үдэр бүриин ажал, хэрэгүүдтэ хамааралсаха ёһогүй гэжэ РКП(б)-гэй IX съезд дээрэ тэмдэглэгдэһэн юм.

Энэ хараaһаа абаад үзэбэл, мүнөө үедэ партийна комитедүүд экономико хүтэлбэрилгэдэ хандасаяа хубилгажа байнхэй. Хүдэлмэриин эсэсэй дүнгүүдые түйлаха хэрэгтэ, ажахын тоосоо, өөһэдынгөө олоһон мүнгэ зөөреэр өөһэдыгөө хангаха гурим нэбтэрүүлгэдэ нүлөө үзүүлхые оролдоно.

Саашанхи хүдэлмэри тухайгаа бодомжолходоо, республика доторнай ямар хараа зорилгонуудай табигдаһые тобшоор дурдамаар ха. Хубилган шэнэдхэлгын жэлнүүдэй эхинһээ промышленнэ ба хүдөө ажахын үйлэдбэриин хэмжээн дээшэлээ, социально-соёлой объектнүүд баригдаа. Саашанхи зорилгонууднай бүришье ехэ. Жэшээлбэл, арбан гурбадахи табан жэлэй туршада 50 мянган һууритай һургуули, 25 мянган һууритай хүүгэдэй саад баригдаха юм. Ганса Улаан-Үдэ хотодо арбан гурбадахи табан жэлдэ 6750 һууритай һургуули ашаглалгада тушаагдаха. Элүүрые хамгаалгын материальна бааза бэхижүүлгэдэ горитой хубилалтанууд болохо. 2,4 мянган оротой больница, халаанай туршада 4.7 мянган хүнэй ерэхээр поликлиникэ баригдаха. Республикын ниислэл хотодо хүүгэдэй олон шэглэлэй ба халдабарита үбшэн эмнэдэг больницанууд, диагностическа түбүүд, хирургическа корпус, нюдэ аргалдаг больница, үхибүүнэй байшан үүдэеэ сэлихэ. Мухар-Шэбэр, Хурамхаан, Ивалга һууринуудта, Северобайкальск хотодо больницануудай комплекснууд бодхоогдохо юм.

Ород драматическа театрай, 2500 хүнэй һууритай спортивно-соёлой комплексын, Улаан-Үдэ хотодо кинотеатрай байшангууд түсэбөөр хараалагдаа.

Имэ ехэ хэмжээнэй ажал, хүдэлмэри бэелүүлхын тула хүтэлбэрилгын политическэ онол аргануудые нарижуулан һайжаруулха хэрэгтэй. Ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ бэеэ даанги байдал олгоһон, жэжэ бужа асуудалнуудта хамааралсахаяа болиһон газарта тодорхой хубилалтанууд болоно. Жэшээлбэл, республикын түрүү предприятинуудта —«Теплоприбор», «Электромашина» заводуудта, Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадта, гадар трикотаж хубсаһанай фабрикада хубилган шэнэдхэлгын эрилтэнүүдые ёһотоор ойлгоно гээд тобшолмоор. Ажалшадай һуудал, байдалда, социальна асуудалнуудта бодото анхарал эндэ хандуулагдана.

һүүлэй үедэ партийна организацинууд бригадна подряд, арендна харилсаануудые нэбтэрүүлгые бодотоор анхардаг үүсхэлшэд болоо. Ажахын гүйсэд тоосооной хоёрдохи модель хэрэглэһэн предприятинуудта илангаяа үндэр үрэ дүн түйлагдана. Энэ ушарта ажалша коллективүүдэй үйлэдбэриин ба социальна хүгжэлтэ, ажалай түлөөһэн коллективэй олоһон сэбэр олзо доходһоо сэхэ дулдыдана бшуу.

Ажахы эрхилэлгын шэнэ арга — арендна подряд мүнөө республикын зуу гаран предприятида дэлгэрэнхэй. Энэ аргые бүри үргэнөөр нэбтэрүүлхын тула теоретическэ, үзэл сурталай талаар үндэһэлхэ хэрэгтэй.

Ажалша коллективүүд өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилжэ һураха зэргэтэй. Партийна организацинууд хэр үүсхэл, оролдолго гаргана хэб гэһэн асуудалые онсо анхармаар юм. Ажалша коллективүүдэй соведүүд экономикын хэрэгүүдтэ политическэ талаһаа нүлөө үзүүлхэдэ шухала арга нүхэсэл болоно.

Имэ соведүүдэй дүй дүршэл дэлгэрүүлхын, туһаламжа үзүүлхын, экономическа һуралсал эмхидхэхын тула партийна организацинууд оролдоно. Зарим область, республикануудай ажалша коллективүүдэй соведүүдтэ партийна бүлэгүүд байгуулагдана. Республикын олон промышленнэ предприятинуудта, колхоз, совхозуудта тус соведүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй һуралсал эмхидхэгдэнэ. Хүдөө ажахыда абаад харабал, республикын бүхы 66 колхоздо, 123 совхоздо имэ һуралсал үнгэргэгдэнэ.

Һаяын саг болотор партийна комитедүүд гүрэнэй, ажахын органуудтай суг имагтал экономическа зорилгонуудые бэелүүлгые анхардаг байгаа. Хуушарһан оньһон техникын бааза дээрэ үйлэдбэри үргэдхэхэ, хэмжээень дээшэлүүлхэ тухай һанаата болодог бэлэй. Юрэнхыдөө экономическа хүгжэлтын экстенсивнэ аргаууд хараада абтадаг һэн.

Гэхэтэй хамта дээрэһээ захиралта, зонхилолго партийна хүтэлбэрилгэдэ муу талын нүлөө үзүүлһэн, олонхи партийна комитедүүд юрэл захираад, заагаад ябажа һурашаһан бшуу. Иигэжэ хүн зонтой аятайгаар харилсаха, тэдэнтэй дүтөөр, юрэнхыгөөр хөөрэлдэхэ, эрилтэ, хэрэглэмжэнүүдыень ёһотоор анхарха арга алдагдадаг байгаа.

Экономикые партийна талаһаа хүтэлбэрилгэдэ хубилалтанууд болоно гэхэдээ, эрдэм-техникын дэбжэлтэдэ, түйлалтануудыень үйлэдбэридэ нэбтэрүүлгэдэ һүүлэй үедэ онсо анхарагдана гээд тэмдэглэмээр. Захиралта зонхилолгын хаһаһаа хүтэлбэрилгын экономическа онол аргануудта шэлжэн ороходоо, ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ захиралта үгэжэ хүдэлдэг маягаа орхихо хэрэгтэй. Зарим партийна хүдэлмэрилэгшэд үйлэдбэриин онсо шэнжые гүйсэд ойлгодоггүй аад, өөһэдынгөө һанаашаар ажал, хэрэгүүдыень «зрьюулхые» оролдодог юм. Шиидхэгдэхэ ёһотой асуудалнуудта научна хандаса, эрдэмэй үндэһөөр заабаринууд байха зэргэтэй.

Мүнөө үеын эрхэ байдалда экономикын хэрэгүүдтэ партийна талаһаа нүлөө үзүүлхэ тухай хэлэбэл, имэ эрилтэнүүдтэ гол түлэб үндэһэлхэ хэрэгтэй:

— коллективэй хүгжэлтые научна ёһоор үндэһэлхэ;

— хубиин, хамтын, бүгэдэ арадай үүсхэл ниитэлэн нэгэдүүлхэ шадабари хэрэгтэй;

— ажалша коллективэй өөрөө өөрыгөө хүтэлбэрилгые үргэдхэхэ;

— дүнгүүдээ анхан хараалагдаһан уялгануудтай зэргэсүүлэн үзэхэ, зорилгонуудые тодорхойлходоо, түйлагдаһанда үндэһэлхэ бэшэ, харин арга боломжонуудаа һайса хаража үзэхэ хэрэгтэй.

Гэбэшье хубилган шэнэдхэлгэ урагшатай бэелүүлэгдэнэ гэхын аргагүй. Экономикын арга боломжонуудые бүрин гүйсэдөөр элирүүлхэ, ажалшадай эдэбхи, үүсхэл бүри эдэбхитэйгээр хэрэглэхэ, дутагдалнуудые усадхаха зорилго табигдана.

Экономико хүгжөөлгые бодомжотойгоор ябуулхын тула түсэб зохёон табилгые онсо анхарха хэрэгтэй. Коллективэй тодорхой зорилгонууд түсэб соо ниитэлэгдэнэ бшуу. Ажалша коллективэй гэшүүн бүхэн имагтал өөрынгөө нормо, даабаринуудые дүүргэлтээр хизаарлаха бэшэ, харин гүрэнэй түсэбүүдые бэелүүлжэ хүдэлмэриин эмхидхэлшэ байна ха юм. Энэ талаар партийна организацинуудай үүргэ ехэ.

Гэхэтэй хамта үйлэдбэридэ шэнэ технологи, эрдэм, техникын түйлалтануудые, түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ талаар хүдэлмэри таһалгаряагүй ябуулагдаха ёһотой. Түрүү предприятинуудта, жэшээлбэл, гарай дурасхаалта бэлэгэй, «Теплоприбор», «Электромашина», судна бүтээлгын заводуудай, прибор бүтээлгын нэгэдэлэй, Улаан-Үдын нарин сэмбын, Буряадай мебельно-модо болбосоруулгын комбинадай, гадар трикотаж хубсаһанай фабрикын коллективүүдтэ шэнэ технологи нэбтэрүүлхэ талаар хэмжээнүүд удаа дараалан абтана.

Кадрова политикые нарижуулан һайжаруулха, олондо мэдээсэлгые үргэдхэхэ, мүн политическэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эдэ предприятинуудта һайнаар ябуулагдана. Үндэр бүтээсэтэ оньһон түхеэрэлгэнүүдээ бүрин гүйсэд ашаглаха, ажахы эрхилэлгын шэнэ онол аргануудые нэбтэрүүлхэ гэхэһээ эхилээд, партийна организацинуудай түрүүшын хараада байһан асуудалнууд урагшатай шиидхэгдэнэ.

Олон коллективүүд эбтэй зэтэй байдалда хүдэлнэ. Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадта, «Теплоприбор» заводто үйлэдбэриин даабаринуудые дүүргэхэгүй ушарнууд тон үсөөн дайралдадаг.

Дээрэ дурсагдаһан предприятинуудай партийна комитедүүд хүдэлмэриин шэнэ онол аргануудые эдэбхитэйгээр нэбтэрүүлнэ, цеховэ партийна организацинуудые хүтэлбэрилгэеэ нарижуулан һайжаруулна. Мүнөө үедэ республика доторнай цеховэ 1055 эхин партийна организаци, партийна 1501 бүлэг хүдэлнэ. Гансал партийна бүлэгүүдтэ 11400 коммунист ороно.

Олон предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд цехүүдэй, участогуудай хүдэлмэришэдтэй уулзажа тоосодог, партийна суглаанууд дээрэ, парткомуудай, партбюронуудай, заседанинууд дээрэ тоосоо хэдэг болонхой. Хүтэлбэрилэгшэдэй аттестаци хаа-яагүй үнгэргэгдэнэ. Цехүүдэй, халаануудай, участогуудай начальнигууд, бригадирнууд демократиин гуримаар һунгагдана. Гэр байра, путевконуудые, автомобильнуудые, хоморой шухаг эд бараа хубаарилга ба социальна удха шанартай бусад асуудалнууд шиидхэгдэхэдээ, олондо заатагүй мэдээсэгдэнэ.

Локомотив-вагон заһабарилгын, «Теплоприбор», «Электромашина», судна бүтээлгын заводуудта арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа бүтээн гаргагдадаг юм. Олон зүйлыень хүн зон ехэл дуратайгаар худалдан абадаг. Үйлэдбэриин комплекс болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ саг үргэлжын анхарал хандуулагдана. Цехүүдэй байранууд, столовонууд аятай. Элүүрые хамгаалгын олон асуудалнууд шиидхэгдээ, курортно-элүүржүүлгын, спортивна комплекснууд байгуулагдаа. Локомотив-вагон заһабарилгын заводто, «Бурятэнерго» нэгэдэлдэ профилакторинууд хүдэлнэ. Эдэ бүгэдын ашаар хүнүүдэй үбшэлхэнь үсөөрөө.

Ажалша коллективэй экономическа ба социальна хүгжэлтын асуудалнуудые 4 хэһэгһээ бүридхэбэл, имэ:

— үйлэдбэриин коллективэй социальна байдал һайжаруулха;

— ажалай ба элүүрые хамгаалгын эрхэ байдал һайжаруулха;

— предприятиин хүдэлмэрилэгшэдэй гэр байрын, ажаһуудалай, ажалай түлөөһэнэй асуудалнуудые шиидхэхэ;

— ажалшадай ниитын эдэбхи хүгжөөхэ;

Партийна хүдэлмэри тодорхой хэрэгүүдтэ шэглүүлэгдэнхэй һаа, ашаг үрэтэй. Жэшээлбэл, республика дотор мал ажал һайса шэнжэлэн үзэхэдэ, һү һаалиин фермэнүүдэй хойнотолгын шалтагаанууд элирээ. Тиин хэмжээнүүд абтажа, олон МТФ гээгдэлһээ гаргагдаһан байна.

Зарим парткомууд, партийна организацинууд коммунистнуудта һулаар нүлөөлнэ. Хойшолонгын гэхэдэ, зарим коммунистнууд хубилган шэнэдхэлгын үедэ урдахи тодорхой зорилгонуудаа мэдэнэгүй, бусад хүнүүд сооһоо эдэбхи, үүсхэлээрээ илгарнагүй.

Партийна хүдэлмэридэ дутуу дунданууд үшөөл олон. Суглаануудаа бэлэдхэлгүйгөөр, хуушанайхяар үнгэргэхэ ушарнууд үсөөн бэшэ дайралдана. Коммунистнуудай түрүү зэргэдэ жагсаха тухай асуудал имэ суглаанууд дээрэ үсөөн зүбшэн хэлсэгдэнэ. Социологическа шэнжэлгэнүүдэй ёһоор 3 мянган коммунистнуудай 32,5 процентнь партийна суглаанууд дээрэ хубилган шэнэдхэлгын асуудалаар үгэ хэлэһэн байбашье, гурбадахи хүн бүхэниинь энэ асуудалаар нэгэшье дахин партийна организацида хандаагүйбди гэжэ мэдэрээ һэн. Коммунистнуудай партийна бэшэ хүнүүдһээ үлүү һайнаар хүдэлхэнь харагданагүй гэһэн һанамжа асуугдаһан бүлэг ажалшадай 64.8, коммунистнуудай 58,9 процентнь мэдэрһэн байна.

Мүнөө үедэ парторганизацинуудай секретарьнарта экономическа һуралсалай хэшээлнүүд тон хэрэгтэй юм. Тусхай программаар богони болзорой курсануудые эмхидхээ һаа, аятай бэлэй. Партийна хүдэлмэрилэгшэд экономическа шэнжэлэл хэжэ шадаха ёһотой гэһэн эрилтэ тон зүб.

Тэрэшэлэн цеховэ эхин организацинуудһаа эхилээд, партийна организацинуудай хүдэлмэри эрдэмэй ёһоор үндэһэлэгдэһэн байха жэшээтэй. Тиимэһээ социологическа шэнжэлгэнүүдые урданайхиһаа олоор үнгэргэхэ хэрэгтэй. Парткомуудай дэргэдэ социологическа бүлэгүүдые эмхидхээ һаа, социально-экономическа асуудалнуудаар зүбшэл, заабари үгэжэ байха һэн. Гадна ажалай нөөсэнүүдэй ургалта, алибаа нэгэ коллективэй түүхэ гэхэ мэтые шэнжэлгэдэ хабаадаха бэлэй. СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай түбэй, республикын дээдэ һургуулинуудай эрдэмтэд энэ хэрэгтэ эдэбхитэй хабаадалсаха аргатай бшуу.

Социально-экономическа ба үзэл сурталай талаар бодото үндэһэтэй түсэбүүдые зохёон табихын тула Украинада Белоруссида, Ставрополидо, Ленинградта бии байгаа һайн талын дүршэл халан абажа, республикын партийна организацинуудта хэрэглэбэл зохисотой һэн. Экономическа, социально-политическэ зорилгонуудые бэелүүлхэдээ, мэдээсэлэй албанай хүдэлмэриие эрид һайжаруулха хэрэгтэй.

Ажахын гүйсэд тоосооной, өөһэдынгөө олоһон мүнгөөр өөһэдыгөө хангаха эрхэ байдалда партийна организацинууд урданайхиһаа тодорхойгоор ажал ябуулгаяа эрхилжэ, хубилган шэнэдхэлгэдэ обществын гэшүүн бүхэнэй эдэбхи харюусалгые дээшэлүүлхэ ёһотой.

В. ТИМАШОВ,
КПСС-эй обкомой секретарь.

Арендын бодото байдал: шиидхэгдэх



АЖАЛДА ЭЗЭН ХЭР

Ажал хэхэ гээшэ адли байдаггүй. Урдандаа захиран зонхилолгын үе сагта диилэнхидээ хүнүүд даалгагдаһан ажалдаа үнэн сэдьхэлһээ ханамжатайгаар хандадаггүй байгаа. Хүн бүхэн ямар нэгэ ажал хэхэдээ, уридшалан тэды түхэригһөө ехэ бэшэ салин түлбэри абахаб гэжэ мэдэнхэй байгша һэн. Эндэ ажалаа һайнаар хэнэ гүш, али муугаар хэнэ гүш, анхаралда абтадаггүй бэлэй. Хэрбээ онсо оролдожо, һайн дүн түйлахын түлөө бүхы шадабарияа гаргахадашье, салин түлбэринь эрид дээшэлдэггүй һэн. Эгээл энээн дээрэһээ хүниие һайнаар ажаллаа гэжэ эрилтэ табихадаа, «үмсынгөө ажал хэһэндэл хүдэлэе» гэхэшье хүнүүд үсөөн бэшэ бэлэй. Үнэн дээрээ урдандаа хүнүүдэй һали-були, үдэрөө үнгэргэһэндэл ажаллахадань, «хэрбээ хубиингаа ажахыда хүдэлмэрилэһэндэл ажалладаг һаань» гэжэ досоогоо һанадаг һэмди. Мүнөө юумэн ташха ондоо болоо.

Өөһэдөө ажалаа мэдээд хэдэг болоходоо гэхэ гү, али ажалаа арендна подрядай гуримаар эмхидхэхэдээ, хүнүүдэй даалгагдаһан хүдэлмэридөө хандасань эрид хубилаа. Имэ эрхын үгтэхэһөө хойшо илангаяа арендаторнууд бүхы ажалаа үмсынхидэл шанартайгаар, оролдосотойгоор хэнэ гэжэ хэлэхэ байнаб. Хүнүүдэй энээхэн илгааень тон һайнаар анхаржа, ажалай эмхидхэлэй шэнэ гурим үргэнөөр дэлгэрүүлһэниинь һайшаалтай байна.

Би гэр бүлөөрөө һүрэг үхэрнүүдые даажа абаад харууһалһаар үнинэй аабзаб даа. Урдандаа буруунуудые харууһалдаг байгаабди. Буруу харууһалжа түлжүүлхэдэ хүшэр бэлэй. Илангаяа үбэлэй һаранuудта газаа, хорёо соо байһан буруу өөдэлхэгүй, доройтошохоёо һанаха. Хүшэ тамираа алдажа байһан буруунуудтаа бурдууг бэлдэжэ уулгахаш. Заримдаа загаһанай үлөөдэһэ шанажа, шүлөөрнь ундалуулдаг һэмди. Юрэдөө, үхэр харууһалха талаар яһала дүршэнхэйлди даа.

Арендна харилсаанай үргэнөөр дэлгэрхэ үедэ манай гэр бүлэ һүрэг үхэр даажа абаад харууһалхаар шиидээ юм. Тиихэдээ бидэ урид хэлсээ, зүбшэлсөө аабзабди даа. Наһанаймни нүхэр Дулма пенсидэ гаранхай, гэрэйнгээ ажал, хубиингаа адууһа мал харууһалаад байдаг. Тиихэдэнь би Дугар-Цырен эхэ хүбүүгээ, Цыренжаб хүбүүгээ Галя һамгантайнь хамта арендатор болохыень хажуудаа асараа хүм. Ехэ хүбүүмнай автомашинын жолоошон мэргэжэлтэй хүн. Харин Цыренжаб хүдөө ажахын техникум дүүргэһэн байха. Үшөө хажуудамнай МТЗ түхэлэй трактортай Ким Очиржапов хэлсээгээр ажалладаг.

Манай арендна бригадада 260 үхэр даалгагданхай. Бидэ гүүртэнүүдһээ туд бүреэ 230—250 килограмм шэгнүүртэй хашарагуудые тушаажа абаад, шэмэ, шанартай тэжээлээр хооллуулжа, шахажа, хүсэд таргалуулаад, мяханай комбинадта тушаанабди. Тусхайлбал, мал шахажа таргалуулхадаа, үхэр бүхэнөө 380—400 килограмм шэгнүүртэйгээр гүрэндэ худалдаха зорилго хараалнабди.

Һаяхан гэхэ гү, али байгша оной эхеэр Баргажанай-Адагай мяханай комбинадта 16 үхэр һүрэгһөө шэлэжэ тушаагаа һэмди. Эдэ малнай туд бүреэ 380 килограмм шэгнүүртэйгээр абтаа юм. Энэ жэлэй түрүүшын кварталда манай һүрэгһөө үшөө 70 гаран үхэр гэхэ гү, али шэгнүүрээ хүсэһэн, туд бүреэ 370—410 килограммда хүрэхөөр мал бии.

Хирэ-хирэ болоод лэ, һүрэг сооһоо хүсэд таргалһан, шэгнүүрээ хүсэһэн үхэрнүүдые шэлэжэ түүбэрилөөд гүрэндэ тушаахада зохид байна. Урдандаа мяханай комбинадай зохёожо табиһан график хазагайруулхагүйн тула шахагдажа байһан бүхы малаа сэхэ туужа тушаахадаа, шэгнүүрыень анхардаггүй һэмди. Иигэжэ нилээд ехэ мяхан хиидэ хосордог байгаа.

Мал шахажа таргалуулха гээшэ хилбар бэлэн хэрэг бэшэ. Шэмэ, шанартай тэжээл эдюулжэ байгаал һаа, мал үлеэһэн суухадал хүбхышэхэ бэшэ бшуу. Үхэрнүүдые түргэн болзорто шахахын тула тэжээлээ һайнаар хубаарилжа үгэхэ хэрэгтэй.

Мүнөө бидэ малдаа туд бүридэнь үдэртэ 3 килограмм үбһэ, 4 килограмм талха таряанай зүйл, орооһото ургамалаар хэгдэһэн 10 килограмм силос, 10 килограмм һолоомо, 7—8 литр бурдууг үгэнэбди. Энэ хэмжээнэй тэжээл шахамал малда яһала хүрэхөөр ааб даа. Тэзд энэ тэжээлээ ямар гуримаар һубарюулжа эдюулнэбши, тэрээнһээл аша үрэнь харгдаха.

Бидэ үглөөгүүр үбһэ, һолоомонтой холижо үгөөд, бурдууг уулгаһанай һүүлээр ундалуулнабди. Тиигээд силос үгтэдэг. Шэнгэн тэжээл үдэр

Тобшо мэдээсэл

ЭДЭБХИЖҮҮЛХЭ ХЭРЭГТЭЙ

Түнхэнэй районно партийна организаци 52 эхин, 30 цеховэ организациһаа бүридэдэг юм. 1990 оной январиин нэгэнэй байдалаар, районно партийна организациин бүридэлдэ КПСС-эй 1255 гэшүүн, КПСС-эй гэшүүндэ 40 кандидадууд тоологдоно. Партиин гэшүүдэй социальна талыень абажа харахада, 292 хүдэлмэришэн, 313 колхозник, 474 алба хаагша, 216 пенсионер байна. Районой хүдөө ажахыда 3916 хүн ажаллана. Промышленнэ предприятинуудта, транспортдо, хэлхээ холбоондо, барилгада бүхыдөө 116 коммунист хүдэлдэг юм.

1989 ондо КПСС-эй гэшүүндэ кандидадаар районно партийна организацида 32 хүн абтаа. Тиихэдэнь 1988 ондо 43 хүн абтаа һэн. Жэшээнь, 32 кандидадай 7-ниинь хүдэлмэришэн, 6-ниинь колхозник, 19-ниинь алба хаагша. Тэдэнэй дунда ВЛКСМ-эй 13 гэшүүн. 1988 онойхитой жэшээлбэл, «Мир», «Маяк», «Сибиряк», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай, Түнхэнэй, Харбяангуудай совхозуудай партийна организацинуудай гэшүүд үсөөрөө. Олон жэлэй туршада Туранай, Саянанай совхозуудай, «Восточные Саяны» колхозой коммунистнуудай тоо нэгэл зандаа байһаар.

Энээн дээрэһээ харахада, колхоз, совхозуудай партийна организацинууд хүнүүдые партида абаха асуудалда анхаралаа һулаар хандуулһан байна гэжэ элирнэ ха юм.

1988-89 онуудта партида нэгэшье хонишон, гахайшан, тугалшан, адуушан абтаагүй. Хүдөө ажахын ажалшадай дунда партиин гэшүүд үсөөн. Жэшээнь, Харбяангуудай совхозой һү һаалиин фермэдэ хорёод хүн хүдэлнэ, тэзд тэдэнэй дунда нэгэшье коммунист үгы. 1989 оной туршада Туранай, Түнхэнэй, Харбяангуудай совхозуудай, «Восточные Саяны», «Сибиряк», «Маяк» колхозуудай парткомууд оройдоол нэгэ-нэгэ хүниие партида абаа гэхэ гү, али тэдэнэй олонхинь алба хаагшад болоно. Мүн районой «Агропромхимия» нэгэдэлэй, Хэрэнэй «Скотимпорт» конторын, оньһожоруулагдамал ой модоной ажахын, заһабарилгын участогай, Жэмһэгэй тоһоной заводой болон бусад партийна организацинууд коммунистнуудайнгаа тоо олон болгохо хүдэлмэри муугаар ябуулна.

Тиихэдэ 1989 ондо партиһаа найман хүн гаргагдаа. КПСС-эй Уставай 16-дахи параграфай ёһоор партиин гэшүүндэ 3 кандидат партида абтаагүй. Дүрбэн коммунистнууд КПСС-эй Уставай 12-хи параграфай ёһоор, гэмтэ ябадал хэһэнэйнгээ түлөө партиһаа гаргагдаа. 1990 оной январиин нэгэнэй байдалаар районой коммунистнуудай дунда 11 хүн партийна зэмэтэй байха юм.

Районой коммунистнуудай дунда партийна биледээ өөһэдөө тушааха ушарнууд үзэгдөөгүй. Энэмнай коммунистнуудай мүнөөнэй байдал пайн ойлгожо, өөһэдынгөө харюусалга мэдэржэ байһые гэршэлнэ гээшэ. Тэдэнэй олонхинь хубилган шэнэдхэлгые бэелүүлхэ хэрэгтэ хүсэ шадалаараа оролсожо, өөһэдынгөө һалбарида урагшатайгаар ажаллахые оролдоно. Гэбэшье парторганизацинууд шэнэ хүнүүдые партида абаха хэрэгые эдэбхижүүлхэ уялгатай.

М. ЦЫДЕНОВА,
КПСС-эй райкомой хүдэлмэрилэгшэ.

ҺАЙНААР ХАНГАНА

Үбэлэй, хабарай һаранuудай туршада мяха, һү, нооһо ехээр үйлэдбэрилжэ абахын тула үбһэ тэжээлээр таһалдуулхагүй ёһотой ха юм. Энэ хэрэгые «Коммунизм» колхоздо эмхи, гуримтайгаар эрхилдэг байна.

Тус ажахыда дүрбэн хүнһөө бүридэһэн тусхай бригада ажаллана. Энэ бишыхан коллективые үнинэй механизатор Леонид Спиридонович Бельский хүтэлбэрилдэг юм.

Бригадын механизаторнууд даалгагдажа үгтэһэн ИРТ—165 түхэлэй агрегадаа һаадгүйгөөр хүдэлгэжэ, асарһан һолоомоёо жэжэ болгон хэршэһэнэй һүүлээр тэрэнээ силостэй холижо худхана. Тэдэнэрэй бэлэдхэһэн тэжээлһээ һүнэй комплексын, һубай малай гүүртэнүүдэй ажал сэхэ дулдыдана ха юм. Энээниие зүбөөр ойлгоһон механизаторнуудай тэжээлэй шанартань онсо анхаралаа хандуулдаг байһаниинь ойлгосотой.

В. ШИРДАРМАЕВ.

Мухар-Шэбэрэй район.

ВЕТЕРАНУУДЫЕ ДЭМЖЭБЭ

Бурятскагропромсоюзай аппарадай партийна эхин организациин суглаан һаяхан болобо. КПСС-эй XXVIII съездэдэ партиин ЦК-гай Платформые зүбшэн хэлсэлгэдэ суглаан зорюулагдаа. Тус асуудалаар парторганизациин секретарь М. В. Дудин элидхэл хэбэ. КПСС-эй ЦК-гай Платформын бүлэгүүдые шэнжэлэн тайлбарилаад, тэрэниие дэмжэхэ гэһэн дурадхал оруулаа. Суглаанда хабаадагшадай эрилтээр КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевто республикын партиин бүлэг ветерануудай эльгээһэн бэшэгые уншаба.

Суглаан дээрэ олон коммунистнууд үгэ хэлээ. Дурсагдагша бэшэгтэ гараа табиһан С. И. Козлов, мүн И. Н. Щербаков, Н. В. Федоров, бусад үгэ хэлэхэдээ, ветерануудай бэшэг гол түлэб зүб бэшээтэй, тэрэниие дэмжэхэ гээд дурадхалнуудые оруулаа. Тиин суглаанай эсэстэ тогтоол баталан абалгын болоходо, эндэ байһан 75 коммунистын даланиинь һайшааха гээд дуугаа үгөө, дүрбэниинь буруушаагаа, нэгэ хүн һаналаа баряа.

Ц. БАЛЬБАРОВ,
Бурятскагропромсоюзай таһагай начальник, КПСС-эй гэшүүн.

ЭЭЛЖЭЭТЭ БЮРО

КПСС-эй Прибайкалиин райкомой ээлжээтэ бюрогой заседани дээрэ «һурагшадай һуралсал болон тэдэниие хүмүүжүүлгэ нарижуулан һайжаруулха талаар техническэ мэргэжэлэй 28-дахи училищиин захиргаанай, партийна организациин хүдэлмэри тухай» асуудал зүбшэн хэлсэбэ. Тус училищиин директор Э. Г. Мадаев элидхэл хэбэ.

һурагшадые һургаха, хүмүүжүүлхэ талаар тус училищиин захиргаан, партийна организаци зарим тэды хүдэлмэри ябуулна гээд партиин райкомой бюро тэмдэглээ. Хэшээлнүүд һайнаар, һонирхолтойгоор үнгэргэгдэнэ. Диилэнхи олон һурагшад һайн, эрхим гэһэн сэгнэлтэтэй. Гэбэшье партийна организациин хүдэлмэридэ дутагдалнууд бии.

Н. СОДНОМОВ.

Совет орон дотор

АШХАБАД. Ф. Э. Дзержинскиин нэрэмжэтэ пүмаажан бүдэй комбинадай урданай хүдэлмэрилэгшэдтэ предприятиин партийна организациин зүгһөө туһаламжа үзүүлэгдэнэ. Партиин гэшүүдэй түлбэриһөө коммунистнууд энэ зорилгоор мүнгэ хубаарилһан байна. XXVIII съездэдэ КПСС-эй ЦК-гай Платформын проектые нээмэл партийна суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэхэдээ, партийна бюджедые ондоогоор бүридхэдэг болохые коммунистнууд дурадхаа һэн. Тобшолон хэлэбэл, гэшүүнэй түлбэриин хэмжээе бага болгохо, тэдэнэй ехэхэн хубиие партийна эхин организациин мэдэлдэ үлөөхэ, коммунистнуудай суглуулһан мүнгые хүнүүдэй хэрэглэмжэ хангаха шэглэлээр хубаарилха дурадхалнууд ороо һэн.

ФРУНЗЕ. Киргизэй ССР-тэ алба хэжэ байһан Туркестанай сэрэгэй округой сэрэгшэд окружной «Фрунзевец» газетын туһаламжаар киргиз хэлэ шудалжа эхилэнхэй. Дунда Азиин арадуудай гансашье үндэһэн хэлэнүүдтэй бэшэ, мүн ажабайдалайнь ёһо заншалнуудтай, соёлой-экономическа онсо шэнжэнүүдтэй танилсахадань, сэрэгшэдтэ хэшээлнүүд туһалха юм. Сэрэгэй алба хаагшадай болон нютагай хүн зоной хоорондохи хани барисаае бэхижүүлгэдэ имэ эрдэм мэдэсэнь туһа болохо ёһотой.

КИЕВ. Поэт Тарас Шевченкын түрэһөөр 176 жэлэй ойе мартын 9-дэ Украинада тэмдэглэбэ. Тэрэнэй урма зориг түрүүлһэн шүлэгүүд, дуунууд зэдэлээ. Киевтэ выставкэнүүд нээгдээ, концертнүүд үнгэргэгдэнэ, уран зохёолшод болон артистнууд хотын айлшадтай ба хүн зонтой уулзана. Аха дүү республиканuудһаа ерэһэн айлшад баярай үдэшэдэ хабаадалсаа.

ОРДЖОНИКИДЗЕ. Соёлой болон техникын «Металлург» ордоной арадай театрай эгээл эрхим зүжэгүүдһээ абтаһан хэһэгүүд зохёохы ажалтанай һайн дуранай тус коллективэй 20 жэлдэ зорюулагдаһан һайндэрэй программада оруулагдаа һэн. Хорин жэл соо арадай театр зуугаад шахуу зүжэг табиһан байна. Тэрэнэй олохон хүмүүжэмэлнүүд мэргэжэлтэ, актёрнууд болонхой.

КЫЗЫЛ. Урданай тува дуунуудые гүйсэдхэгшэдэй «Декей-90» гэһэн конкурс үнгэргэгдөө һэн. Конкурсдо ехэ олон дуушад хабаадажа, жюри нэгэ үдэр бүхы хүнүүдые шагнаха аргагүй байгаа. Автономито республикада аман үгын искусствын имэ харалга түрүүшынхиеэ үнгэргэгдэжэ, мартагдаһан аялганууд шэнээр зэдэлээ. Шэнэ дуушадай болон хүгжэмшэдэй нэрэнүүд элирүүлэгдээ.

УЛААН-ҮДЭ. Уран зурааша Цырен-Намжил Очировай бүтээлнүүдтэй Буряадай республикын хүн зон одоошье танилсана. Бааза гэгдэдэг искусствын энэ түлөөлэгшын бүтээлнүүд Москвада болон Ленинградта, Прибалтикада болон Эрхүүдэ, Берлиндэ ба Лондондо мэдээжэ болонхой. Автономито республикын ниислэлдэ тэрэнэй бүтээлнүүдэй выставкэ нээгдэнхэй. Уран зураашын, мүнөө болотор амиды мэндэ байгаагүйнь халагламаар. Тэрэ бүхы наһаараа Могсохон тосхондо ажаһууһан, зурагуудые зурадаг, үхибүүдые һургадаг байгаа. Выставкэдэ табигдаһан 500 гаран графическа бүтээлнүүдынь уран зураашын нютагайхид, тэдэнэй ажабайдал, түрүүлэн нүүжэ ерэһэн оро дууд тухай хөөрэнэ.

САРАТОВ. Областиин Балашовско районой «Соцземледелие» совхозой гэрэй эзэн эхэнэрнүүдтэ холын Уренгойһоо иишэ дамжуулагдаһан байгаалиин газ эрхим бэлэг болоо. Хүдөөгэй айлнуудта газ тон хэрэгтэй юм. Һуудал байдалай талаар түбхинэжэ шадаагүй хүнүүд тосхонһоо гаража, город нүүжэ ошохо тухай һая болотор бододог байгаа ха юм.

КРАСНОДАР. Курганинска районой механизаторнууд Кубань дотороо эгээ түрүүлэн овощной горох тарижа дүүргэээ. 1200 гектар талмайда тарилга хэгдээ. Тус районой ажахынууд олон жэл удаа дараалан эртын болзорто горох тарижа, бусадһаа урид ургасаяа хуряажа абадаг болонхой.

МИНСК. Белоруссиин худалдаа наймаанай-промышленнэ палатын эмхидхэһэн «жэлэй эрхим экспортерой» нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө конкурс республикын ниислэл хотодо боложо дүүрэбэ. Гадаадын экономическа ажал ябуулгын гансашье дэлисэ бэшэ, мүн гадаадада эд бараа худалдалгые хүгжөөлгэ, уласхоорондын харилсаа холбооной аша үрэтэй байлга, дэлхэйн дэлгүүр дээрэ продукциин хэр сэгнэгдэхэ байһаниинь хараада абтаа. Оршын станок бүтээлгын «Красный борец» нэгэдэл ба Минскын подшипниковэ завод, эд бараа үйлэдбэрилэгшэдэй дундаһаа Минскын «Горизонт» нэгэдэл ба Барановичой пүмаажан бүдэй нэгэдэл илажа гараа.

ПАВЛОДАР. Мартын дулаан үдэрнүүдые һамбаашалан, Иртыш шадарай гол мүрэнэй хүдэлмэрилэгшэд Ермагай болон Павлодарай хоорондохи участок дээрэ навигациие нээбэ. Павлодар-Экибастузай промышленнэ комплексын шэнэ барилганuудта хэрэгтэй материалнуудые тэдэнэр эгээл хямда транспортаар зөөжэ эхилээ.

МАРИУПОЛЬ (Донецкэ область). Ильичэй нэрэмжэтэ комбинадта графигһаа хоёр сүүдхээр урид прокадай хоёр цех нэгэн доро заһагдажа дүүргэгдэбэ. Ороной олохон регионуудһаа гуша гаран субподрядна эмхи зургаануудай мэргэжэлтэд «1700» станай ба «1150» слябингын түхеэрэлгэнүүдые капитальнаар заһаа юм. Донбассай энэ томо предприяти дээрэ прокадай бүхы станuудые шэнэдхэхэдэ, продукци үйлэдбэрилгые жэлэй туршада 900 мянган тонноор ехэ болгохо арга эндэхи металлургнуудта олгогдохо юм.

АШХАБАД. Копетдаг шадарай ажахынуудай ажалшад орооһон болгогдохо кукуруза тарижа эхилээ. Гол түлэб шанаржуулан һайжаруулагдаһан газарта үнэтэй сэнтэй энэ ургамал таригдаха юм. Үндэр баян ургаса үгэдэг «Чуйска-62 ТВ», «Краснодарска-5 ТВ» сортын шэнэ үрэһэ хүрэнгэ

18-дахинаа дуугаа үгэлгын үдэр

Арадай кандидадууд

«…ОЛ АРГАНУУДАА ХУБИЛГАХАБ»

…тиимэ туhые эгээл эрхимээр түлөөлхэ ааб-… арадай депутадуудта кандидадуудай түлөө … 4-нэй hунгалтын үдэр дуугаа үгэhэн бай-… ушөө олохон депутадай мандадууд … гэхэдэ, олон кандидадууд гүйсэд … бшуу. Эгээл тиимэhээ мартын 18-да зарим … дахинаа дуугаа үгэлгэ, нүгөөдэ окру-… hунгалта үнгэргэгдэхэ байна (hүүлшынхинь … юм гэжэ мэдээсэгдээ hэн). … депутадай hунгалта үнгэргэхэ Прибайка-… территориальна округто дахинаа дуугаа … юм. Эндэ арадай депутадта аяар 11 кандидат дэбжүүлэгдэжэ, тэмсэжэ ороо бэлэй. hунгуулиин хүшэр хүндэ тэмсэлэй түгэсхэхы шатада Е. В. Басин В. Б. Саганов хоёр гараба. Уншагшадтай эдэ хоёрые танилсуулхын тула ехэ оролдолго гаргаhанай үлүү. Юундэб гэхэдэ, республикын хүн зон тэдэниие яhала hайнаар мэдэхэ. Эгээл тиимэhээ hунгалтын удаадахи, түгэсхэхы шатада гараhаниинь гайхалтайшье бэшэ. РСФСР-эй арадай депутадта кандидадууд өөhэдөө мартын 4-дэ болоhон hунгалтын дүнгүүдые ямараар сэгнэнэ гээшэб?

Журналист **В. Бадмаевай** табиhан энэ асуудалда **В. Б. Сагановай** үгэhэн харюугаар хөөрэлдөөн эхилбэ.

— Арга онолнуудаа хубилгахаб. Районуудаар үргэн ехэ хүдэлмэри ябуулхын тула сагни хүрэхэгүй байна. hуурин тосхон бүхэндэ hунгалтын дүнгүүдые шэнжэлхэдээ, нүхэрhөө үсөөн дуу абаhан нютагуудтаа эгээл ехэ хүдэлмэри ябуулхые шиидэбэб. Нэн түрүүн эдэмнай Кабанскын, Прибайкалиин районууд болоно.

— hунгалтын урда тээхи программадаа заhабаринуудые оруулха гүт!

— hаяхан СССР-эй Верховно Совет тон шухала удха шанартай хэдэн хуулиин актнуудые баталан абаа. Эдэмнай Газар тухай, Зөөри тухай Хуулинууд мүн. Эдээн соо табигдаhан олохон асуудалнууд минии hунгалтын урда тээхи программада оруулагданхай. Эдэ бүхы асуудалнуудые шиидхэхын тула минии ямараар бодомжолдог байhан ушар шэнэ Хуулинууд соо тодорхойлогдоhондонь баяртайб. Гэбэшье эдэнэй зарим дүримүүдые Россин парламент дээрэ заhаха хэрэгтэй. Тиихэдэ Нютагай өөhэдөө өөhэдыгөө хүтэлбэрилхэ тухай, Нютагай ажахы тухай Хуулинуудые дары баталан абаха шухала. РСФСР-эй шэнэ Верховно Совет энэ хуулиие зохёон абахын тула унжагайржа байнгүй, хүдэлмэреэ эхилхэ ёhотой. Тэрэ ямар байха ёhотойб гэhэн хэдэн багсаамжалгануудые hунгалтын урда тээхи программадаа оруулбаб.

Автономито республикануудай автономи, бэеэ дааhан байдал ямар байха ёhотойб гэhэн тон шухала асуудалаар хэдэн дурадхалнууд намда бии.

— Арадай депутадуудта зарим кандидадууд элдэб янзын найдуулгануудаар hунгагшадые бэе тээшээ татахые оролдоно гэhэн мэдээсэлнүүд редакцида ороно. Энэ талаар Та ямар хараа бодолтойбта!

— Дары түргөөр абтаhан, гүнзэгыгөөр бодомжологдоогүй найдуулгануудые хододоо буруушаадагби. Энэ хадаа минии бата хараа бодол гээшэ. Арадай депутадуудта зарим кандидадуудай, илангаяа материальна талаараа харюусалгатай тушаалтад «барихабди», «оложо үгэхэбди», «бүтээхэбди» гэхэ мэтын найдуулгануудаар hунгалтын урда тээхи тэмсэлэй асуудалнуудые шиидхэхые оролдодог байhаниинь халагламаар. Энэмнай орон дотор мүнгэн hангай, бусад нөөсэнүүдэй дуталдажа байхада, ехэл аягүй, таарамжагүй юумэн болоно. Зарим округуудта тэдэнэй мэдэлдэ байдаг олон арбаад, хэдэн зуугаад хүдэлмэрилэгшэд идхалгын ажал ябуулна. hунгалтын хуулиие хазагайруулhан эдэ бүхы ушар баримтануудта окружной hунгуулиин комиссинууд хайша хэрэгээр хандана.

— hүүлэй гурбан жэлэй туршада Та республикадаа байгаагүйт. hунгалтын урда тээхи hара хахадай тэмсэлдэ хабаадахадаа, ушар байдалтай яhала hайнаар танилсаhан байхат. Ямар hалбаринуудта амжалтанууд туйлагдааб, хаана байдалнай ахир тулюур гээшэб!

— Бүхы орон соохидол адли, hүүлэй жэлнүүдтэ республика доторнай демократиие, олондо мэдээсэлгые хүгжөөхэ талаар амжалтанууд туйлагдаа. Хүн зоной политическэ үүсхэл эдэбхи эрид дээшэлжэ байна.

Ажахы эрхилэлгын шэнэ түхэл шэнжэнүүд нэбтэрүүлэгдэнэ. Гэбэшье амжалтанууд тиимэ ехэ бэшэ. Үнгэрhэн саг соо эдеэ хоолой зүйлнүүдые ехэдхэхэ, хүн зоной hуудал байдалые улам hайжаруулха талаар бүри ехэ юумэ хэжэ боломоор байгаа. Хэрэглэгдээгүй нөөсэнүүд ехэ. Республика доторнай оройдоол 2 агропромышленна нэгэдэл хүдэлнэ, агрокомбинадуудые байгуулха тухай асуудал шиидхэгдэнэгүй, болбосоруулгын промышленность hулаар хүгжөөгдэнэ.

— hунгалтын урда тээхи тэмсэлдээ бусая. Е. В. Басин дүршэл шадабари ехэтэй хүн лэ. hунгалтын урда тээхи программа соогоо тэрээндэ зэрюугээр ямар юумэ бэелүүлхэ хүсэлэнтэйбта!

— Ефим Владимировичые арба гаран жэл соо мэдэхэб. Али бүхы талаар, илангаа ажахын хүтэлбэрилэгшын талаар тэрэ ехээр ургаа.

Нүхэрэмни дүтүү дундануушье бии. Энэнь нэн түрүүн түүнэй албан зургаануудай али бүхы хүсэ шадалаа этигэл найдал болоно. Нютагай Соведүүдэй тэрэнэй шефтэй абалга байhаниинь элитэ. hунгалтын урда тээхи тэмсэлдэ тэрэ hунгагшадтаа бэелүүлэгдэшэгүй найдуулгануудые үгэнэ гэжэ hананаб. Тусхайлбал, Сэлэнгэ мүрэн дээгүүр хүүргэ барюулхаар бэлэнби гэжэ Ефим Владимирович Кабанскын болон Прибайкалиин районуудай ажалшадта найдуулна. Тэдэ энэнай айхабтар орёо хэрэг лэ. Иимэ ехэ хүүргэ барюулхын тула сметээр 10 миллион түхэриг хэрэгтэй. Тэрэниие хаанаhаа абаха гэжэ hанааб? Мүнөө эдэ бүгэдые Соведүүд шиидхэдэг болонхой.

Е. В. Басинай hунгалтын урда тээхи программые булюу hайн талаень hанадаг абанаб.

— hүүлшын асуудал. Мартын 18-да илажа гараа hаатнай, энэ ушар танай ажабайдалда ямараар нүлөөлхэб?

— Хэрбээ hунгагшад найдалаа намда үзүүлээд hаань, ажабайдални эрид хубилха. Мүнөө бии КНР-тэхи СССР-эй посольстводо советнигээр хүдэлнэб. hунгалтын урда тээхи тэмсэлдэ хабаадахадаа, «республикадаа бусажа, хубилган шэнэдхэлгын табиhан зорилгонуудые дары бэелүүлжэ эхилхээр бэлэнби» гэжэ мэдүүлэнэ бэшээ hэм. Юрэдөө, совет засагай зургаануудта хүдэлхэдөө, элгээ ехэ аша туhа асарха аабзаб гэжэ hананаб.

МАНАЙ ХҮБҮҮДЭЭН

…С БЭЛЭДХЭЛТЭЙ, ҮРГЭН МЭДЭСЭТЭЙ



…болодог hаа, 1989 ондо 1,2 миллион мегаватт болобо. Зайн галай утаhан 30 мянган модоной зайда татагдаа, республикын hуурин, нютагууд электрижүүлэгдээ. Зайн галай 99 процентнь түбэй элшэ хүсэнhөө хангагдана.

Тимлюйн ба Улаан-Үдын ТЭЦ-үүдые техническэ талаар hэльбэн зэбсэгжүүлгэ Г. О. Борисовай сэхэ хүтэлбэрилгэ доро үнгэргэгдэhэн юм. Тэрэнэй хабаадалга, ударидалга доро хэгдэhэн бусадшье хүдэлмэринүүдые дурдамаар: Буряад оронииие Сибириин нэгэдэмэл энергосистемэдэ холбон оруулга, Гусиноозёрскын ГРЭС-эй агрегадуудые хабсаралга ба ашаглалгада тушаалга, Слюдянка—Шэтэ гэhэн зайда Зүүн Сибириин түмэр замай участогые электрижүүлгэ, республикын хүдөөгэй бүхы районуудта зайн галай утаhа, 110 ба 220 киловатт хүсэтэй подстанцинуудые барилга, мүн малай холын гүүртэ, фермэнүүдые, хүдөө ажахын бусад объектнүүдые электрижүүлгэ гээд болоно.

Хориин, Хэжэнгын, Яруунын, Баунтын районуудай hуурин, тосхонуудые, хүдөө ажахын, бусадшье объектнүүдые электрижүүлгэдэ илангаяа ехэ хүдэлмэри хэгдээ, хүсэ шадал гаргагдаа.

Мүнөө үедэ нүхэр Борисов Улаан-Үдын 2-дохи ТЭЦ-эй барилгые түргэдхэхэ талаар эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулна.

Байгал-Амарай түмэр замай Буряадай участогые элшэ хүсөөр хангаха хэрэгтэ Геннадий Очирович өөрынгөө бодото хубита орууланхай. Шэнэ hууринуудта ба тоннельнүүдтэ зайн галай утаhа саг соонь татаhанай, подстанцинуудые бариhанай ашаар БАМ шадарай хүн зон, ажахын объектнүүд электрын элшэ хүсөөр найдамтайгаар, тогтууритайгаар хангагдаба. Эхилhэнээ заатагүй захадань хүргэдэг, амжалтатай хүдэлдэг тула дүршэл ехэтэй хүтэлбэрилэгшэ «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор, «Шэн габьяата ажалай түлөө. В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ», «Байгал-Амарай түмэр зам барилсаhанай түлөө» медальнуудаар, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаа. «Буряадай АССР-эй габьяата энергетик» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй.

Үрэ түгэсөөр ажалладаг, эрилтэ ехэтэй туладань, мүн хүн талынь шанарые хараада абан, депутадта кандидат Г. О. Борисовта ёhотой этигэл үзүүлмээр юм.

Г. О. Борисовай hунгалтын урда тээхи программа абаад харабал, иимэ:

Буряадай АССР-эй арадай ажахын экономикодо хубилган шэнэдхэлгэ туйлахын тула нэн түрүүлэн энергетикэ хүгжөөхэ:

— Гусиноозёрскын ГРЭС-эй, Улаан-Үдын 2-дохи ТЭЦ-эй хүсэнүүдые ашаглалгада тушааха, электростанцинуудые ба электрическэ сетьнүүдые техническэ талаар hэльбэн зэбсэгжүүлхэ;

— Северобайкальск хотодо, Уоян, Таксимо hууринуудта дулаанай, зайн галай, уhа дамжуулдаг ба канализационно сетьнүүдые хангаха мүнөө үеын коммунальна предприятинуудые байгуулха;

— БАМ-ай Баруун участогта хүн зониие ажалтай болгохо, гэр байра ба социально-соёлой, ажаhуудалай объектнүүдые бариха асуудалнуудые комплексноор шиидхэлгые туйлаха;

— Кумора, Муя, Усть-Муя, Байкальское тосхонуудые, Иринда, Ципикан, Варваринск, Карафтит посёлогуудые электрын элшэ хүсөөр найдамтайгаар хангахын тула ЛЭП барилгын асуудалнуудые шиидхэхэ;

— Хориин, Хэжэнгын, Баунтын, Яруунын районуудта зайн галай утаhа татаhанай, подстанцинуудые бариhанай, заhабарилhанай ашаар зайн галаар хангалгые найдамтай болгохо;

— гэр байрын, социальна асуудалнуудые эдэбхитэй шиидхэхэ. Арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгые ба хүн зондо туhаламжа үзүүлгые үргэдхэхэ хэрэгые онсо анхарха;

— хубиин ба кооперативна барилга хүгжөөхэ;

— залуу ба олон үхибүүтэй айл бүлэдэ түрэнэй-ниитын жасануудhаа социальна туhаламжа үзүүлгые hайжаруулха;

— «Хүүгэдгүй» гээд налог абалгые болюулха;

— үхибүүдээ харууhалха түлөөhэтэй амаралтые 3 жэл болотор hунааха;

— наhанайнгаа амаралтада гараhан зоной, дайнай ба ажалай ветерануудай материальна байдал hайжаруулха;

— республикын предприятинуудта хамhабариин ажахынуудые хүгжөөhэнэй ашаар Эдеэ хоолой программын асуудалнуудые эдэбхитэй шиидхэхэ;

— Байгал нуур, Улаан-Үдэ хото шадарай байгаалиие арьбадхан хамгаалгые туйлаха;

— арадай депутадуудай нютагай Соведүүдые хүсэтэй болгохын тула оролдохо. Нютагай дэбисхэр дээрэ байhан союзна ба республиканска мэдэлэй предприятинуудhаа тус Соведүүдые мүнгэ зөөреэр хангаха;

Хүдөө hууринуудай хүн зоной ажабайдал иимэ аргаар hайжаруулха гэбэл:

— гэр байра, hургуули, хүүгэдэй саад, больница, поликлиникэ, мүн харгы барилгада, холбооной объектнүүдтэ капитальна hомололгонуудые ехэ болгохо;

— бага hууринуудые hэргээн хүгжөөхэ;

— газар дээрэ хэн хүдэлнэб, тэдэнэрэй мэдэлдэ газарыень үгэхэ;

— малшадта мүнөө үеын hуудал байдал түхеэрхэ; тэдэниие хангалгые hайжаруулха, киловатт-часай түлөө 1 мүнгэнэй тариф тогтоохо;

— хүдөө ажахын, медицинын, соёлой, гэгээрэлэй ба хүдөөдэ ажаhуудаг бусад хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлhэ дээшэлүүлгые бодотоор туйлаха.

Бэеэ даанги, хүгжэнги республикын түлөө hанаата болоо hаа, Г. О. Борисовай түлөө байгша оной мартын 18-най үдэр дуугаа үгыт гэжэ хүндэтэ уншагшадые уряалха байнаб. Ургалта, дэбжэлтымнай эшэ үндэhэн арадай ажахыда — элшэ хүсэнhөө, эрдэм мэдэсэ ехэтэй мэргэжэлтэ хүнүүдhээ эхитэй.

В. СЫМБЫЛОВ,
үйлэдбэриин «Бурятэнерго» нэгэдэлэй хүдөөгэй электрификациин албанай начальник.

Арадай эрдэм hуралсалай шэнэ шатада

ЭЛИНСЭГҮҮДЭЙНГЭЭ ЗАНШАЛАЙ ЭРХИМЫЕНЬ ХАЛМАЖА...

ТҮНХЭНЭЙ аймагай Таhархай нютагай 8 жэлэй hургуулиин эхин классай залуу багша Елизавета Аюровна Мазурова өөрынгөө ажал тухай иигэжэ хөөрэнэ: «Түрүүшын алхамаа бухы юумэ дулдыдадаг. Бага наhандаа hураhан юумэншни огто мартагдахагүй, сэдьхэл hанаанда оньhон мэдүүлхэл байха даа. Үхибүүдэй hургуулида түрүүшынхеэ ошолго, эрдэм бэлигэй дайда түрүүшын алхам — эдэ мартагдашагүй...»

Багшын уялга, харюусалга, ажал тухай хөөрэжэ зуураа иигэжэ hануулна: «Заахан үхибүүдые анха түрүүн уншуулжа, бэшүүлжэ, тоолуулжа hургаха гээшые ямаршье ажалтай жэшээлжэ, сэгнэжэ болохогүй. Ехэл харюусалгатай, даамай тэсэбэритэй ажал гээшэ тоологдохо ёhотой».

Үнэхөөрөө, үхибүүдтэ ажалай эхтэ танюулха, ажалда дуратай, бэрхэ, эрдэмдэ дуратай, зоолон, налгай зантай, нүхэдтөө хүндэтэй болгон hургаха гээшэ hургуулиин гол зорилго болоно.

Харин Елизавета Аюровна өөрөө эрдэм бэлэдхэл hайнтай, дуршил ехэтэй, бэрхэ багшанарай тоодо орохон багша болоно.

Энэ багшамнай Ахын районой колхозник Аюур Будаевич Данцарановай 11 үхибүүдэй эгээл ехэ басаганиинь гээшэ. Олон үхибүүдэй эгэшэ хүн, эхэ эсэгынгээ түшэг туhалагша ха юм. Лиза басаган дүүнэрээ олон юумэндэ hургадаг hэн. Хододоо ном уншажа үгэдэг, түрэл нютагайнгаа гоё hайхан байгаали ба үльгэр, домог тухай хөөрэжэ үгэдэг. Өөрөө олон дуу мэдэдэг, гоё hайханаар дууладаг, гитара ба хуур дээрэ наадажа шададаг байгаа. Тиимэhээ дүүнэрээ дуунда hургадаг бэлэй.

Елизавета Аюровна анха түрүүн багшанарай училищи дүүргэжэ, багша болоод, түрэл Аха нютагтаа багшалhан намтартай. 3 жэл хүдэлhэнэй удаа, Түнхэн нютаг ерэжэ, Таhархай тосхондо гэр бүлэ боложо hуурижаhан юм. Саашаа эрдэмээ дээшэлүүлхэ хүсэлэнтэй байжа, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай эхин hургуулиин факультедые ерэхэ жэлдэ заочноор дүүргэхэнь. hуралсалайнгаа хажуугаар Багшанарй мэргэжэл дээшэлүүлдэг институдай курсануудта hурадаг, районой ба республикын багшанарай педагогическа уншалгада хабаадалсадаг.

Арба гаран жэлдэ багшаар ажаллаха зуураа эхин классые гурбан удаа дүүргүүлhэн байна. Эхин hургуули дүүргэhэн үхибүүдэйнгээ 4-дэхи, 5-дахи класста хэр зэргэ hуража ябадагые шалгажа, туhаламжа үзүүлдэг зантай.

Елизавета Аюровна иигэжэ хөөрэнэ: «Шиидхэгдэхээр гол шухала асуудалнууд манай hургуулида ехэ олон. Тэдэнэй нэгэниинь хадаа hургуулидамнай hуралсалай энэ жэлhээ эхилжэ, hурагшадта 5 үдэр соо ном заадаг болоо. Өөрөө хоёр классые нэгэдүүлжэ хүдэлнэб. Үдэр бүри 5—6 хэшээл хэнэб. Үнэн дээрээ хоёр классай 10—12 хэшээлэй түсэб табигдана. Энэ тон хүндэ. Хоёрдохинь гэхэдэ, иимэ hургуулида ехэнхидээ хэшээлэй расписани соо буряад хэлэнэй хэшээлнүүд hүүлшын сагта табигдадаг заншалтай. Гурбадахинь хадаа манай коллектив демократида дадаха ёhотой. Тэрэнэй үндэhэ hуури дээрэ hургуулиин хүдэлмэри хубилгагдаха зэргэтэй гээшэ».

1987—1988 онуудай hуралсалай жэлдэ Елизавета Аюровна багшалалгын тусхай шалгалтые эрхим сэгнэлтэтэйгээр барижа, ахалагша багшын нэрэ зэргэтэй боложо, **зэлhэн тушаалдаа зохинхой** гэhэн үнэмшэлгэ абаа hэн.

«Саг үеынгөө шэнжэ түхэлөөр бэелүүлэгдэжэ байhан хубилган шэнэдхэлгын үедэ hайнаар хүдэлжэ ябаhандатнай бидэ Таниие үнэн зүрхэнhөө амаршалнабди»,— гэжэ түрэлхид бэшэhэн юм.

— Түрэлхидтэй тогтомол гурималар хүдэлхэ шухала,— гэжэ багша дабтан хөөрэнэ.— Манай түрэлхид бултадаа колхознигууд, юрэдөө, мал ажалда, тараан дээрэ хүдэлдэг тэдэнэртэ үлүү саг үгы, хүмүүжүүлгын талаар горитой юумэ хэжэ шадахагүй. Тиимэhээ ехэнхидээ хүгшэн зонтой хүдэлмэри ябуулдаг гээшэб. Нэгэ долоон хоногто гэр бүлэнүүдээ эрьедэг, заабари үгэхынгөө хажуугаар, үхибүүдэй hайн талые hануулжа, гоё зураг гү, али hайнаар абажа ябаhан дэбтэрьеэн, ажалай хэшээлдэ хэгдэhэн бүтээлнүүдые түрэлхидтэнь үзүүлдэгби. Наhатайшуул тэдэниие хөөрэшөөжэ, хөөрэлдөөгөө үргэлжэлүүлдэг. Залуу түрэлхидые хүмүүжүүлхэ олон арганууд гү, али ямар нэгэ асуудал hургадагби. Оролдолго ехэтэй түрэлхид — минии эдэбхитэй туhалагшад. Тиимэ нүхэд олон. Жэшээнь, түрэлхид Халтанов, Цыденова, Андыкова гэхэд лэ дурдахада болохо...

Арадай педагогикын зүйлнүүдые багша хэрэглэдэг байна. Арадай педагогикын ниюсые наhатайшуул мэдэдэг аб даа. Тиимэhээ тэд үргэлжэ хүгшэн үхибүүдэй hүнэ хүмүүжүүлхэ гэдэг байгааб гэжэ hураха зуураа, хүмүүжүүлхэ удхатай домог, үреэл, оньhон үгэ гэхэ мэтые бэшэжэ абадаг. Жэшээнь, «Аха дүүнэрэй эбтэй hаа, абдар алтан хэрэггүй», «Түрэhэн дайда — түрэл эхэ, хүнэй дайда — хойто эхэ», «Нэрээ хүхэраан-хаар, яhаа хүхэраан дэрээ», «Үнэнэй түлөө үхэлсэ, олоной түлөө ороодо» гэхэ мэтэ.

Үхибүүдэй хүмүүжэлгэдэ өөрынь эхин, эсэгын нэрэ алдар, ажал хүдэлмэри, түрэhэн нютаг тон шухала удхатай. «Минии аба эжы хоёр», «Минии бүлэ», «Минии нютаг» гэхэ мэтын темэдэ бишээн зурагланалнуудые бэшүүлдэг.

Эрдэм, hургаал хүгжөөхэ талаар hургуули дотор ехэ хүдэлмэри ябуулагдана гэхэдэ, алдуугүй. Дэбтэрэй эхиндэ гү, альбомой гаршаг дээрэ, ханын hонинуудта иимэнүүд удхатай оньhон үгэнүүдые хаража болохо: «hураhан — далай, hураагүй — балай», «Эрдэмhээ үлүү эрдэни үгы», «Эрхим баян — эрдэм, hунгама баян — hургаал».

Манай үг изагууртан хадаа ажалша, оньhошо ба сэсэн хүнүүдээрээ омогорходог байгаа. Ажалша хүн зондо хүндэтэй, тэрэнэй бодолые хододоо үндэрөөр сэгнэдэг. Ажалаа яажа, шанар hайнтайгаар, хүнгөөр, түргэн хэхэб гэжэ бододог байhан юм. Эдэ үгэнүүдые гэршэлhэн оньhон үгэнүүд гэхэдэ: «Мүнөө хэхэ юумээ, үглөө бү болго», «Түмэрэй халуун дээрэнь дабта», «Үдэрөө гээhэн хүн үглөөнь гэмшэхэ», «Эртэ бодоо hаа, нэгые үзэхэ, орой унтаа hаа, хоёрые дуулаха,» «Ажалша хүн — хүн зондоо туhатай», «Хүдэлхэ гэхэдэ — хүнэй хойно, эдихэ гэхэдэ — хүнэй урда».

Елизавета Аюровна суглуулhан фольклорно материалаа буряад хэлэнэй хэшээлдэ үргэнөөр хэрэглэдэг. «Түрэhэн эхын түрэл хэлые хэшээл бүхэндэ үргэнөөр хэрэглэжэ hургаха гээшэ ехэ удха шанартай»,— гэжэ хэлэhэн ородой агууехэ багша Константин Дмитриевич Ушинскиин заабариие мартажа болохогүй. Энэ hургаалые сахин хэрэглэжэ, түрэл арадайнгаа хэлые үхибүүдэй сэдьхэл бодолой хүмүүжэлдэ сэгнэшэгүй ехэ нүлөөтэй болгохо шухала.

Үндэhэн гол буряад хэлээ hайн мэдэдэг ба ойлгодог үхибүүд ород хэлэ түргэн шудалдаг. Эдэ хоёр хэлэн хоорондоо холбоотойгоор хүгжэдэг хуулитай.

Байгаали. Эртэ урда сагhаа арад зон байгаалиин үзэгдэлнүүдые шэнжэлэн, шэртэн тэмдэглэдэг байhан юм. Сагай уларил ойрын үдэрнүүдтэ ямар байхаб гэжэ амитанай зан абаряар, hарын түхэлөөр мэдэдэг hэн. Жэшээнь: hарые тойроод сахариг, жэрхиин эшхэрээн, хэрмэнэй түргэн гүйдэл, нохойн наадалга гэхэ мэтын зүйлнүүд сагай уларилай муудахые hануулдаг. Мүн тэрэшэлэн шубуудай дулаан орон уруу эртэ ниидэлгэ гээшэ эртэ хүйтэрхын тэмдэг, мориной хамараараа хорд гэхэдэ, үбэлэй сагта ехэ хүйтэнэй унахые, зунай сагта бороогой ороохые зүгнэбэ гэжэ элинсэгүүднай хэлэдэг байгаа.

Байгаалиин хэшээлдэ хорхой шумуулай, модоной, шубуудай, элдэб ногооной нэрэнүүдые мэдэхын тула ой модо, поли руу багша үхибүүдээрээ экскурси хэдэг зантай. Олонхи ногоонууд буряадуудай бэлдэдэг эм домдо, эдеэнэй зүйлдэ ородог бшуу. Элинсэг хулинсагууднай мал ажал эрхилдэг байhаниинь хэндэшье мэдээжэ. Харин малаа наhаарнь тооложо нэрэ үгэдэг байгаа. Жэшээнь, буруун нэгэ наhатай, хашараг — хоёр, гунан, гунжан — гурбан, дүнэн, дүнжэн дүрбэн наhатай...

Юумэнэй ута ба богонинь, юумэнэй хэмжүүр тоо буряадаар юун гэжэ нэрлэгдэдэг, тоологдодог бэ гэжэ тоо бодолгын хэшээлдэ багша hурагшадаа hургадаг юм.

«Уран гартан» гэhэн кружокто буряад арадай уран hайханай бүтээлнүүдэй зүйлнүүдтэй багша танилсуулдаг. Жэшээнь, нэймын хананай гэрэй гоёлто, угалза, мориной тоног, ажалай зэбсэгүүдэй нэрэнүүд, уран гартай зэхэдэрнүүдэй hэн байхан хуурай, хэз гартаха сэбэн хубсаhан ба модошо, түмэршэ дархашуулай бүтээлнүүд тухай хэшээлдэ хөөрэлдэдэг.

Нарин дархашуулай алтаар, мүнгэнэй зүйлөөр уран гоё нүүмэ бүтээhэн ушар энэ нютагта олон. Дагба Дашеевич Ангархаев буряад арадай эхэ суута гараhан хүн болоно. hүүлэй үедэ республикын Соёлой министерствын гүйлтаар Улаан-Үдэдэ ошожо, гарай бэлэгүүдэй бүтээдэг заводто ажаллаhан намтартай. Мүн үндэр хэ hайнаар нэрэ дарх Доржо Сыденович Арданов бии.

Арадай педагогикын онсо нэгэ шэнжэ гэбэл, үхибүүдые ажалда дадхааха, гоё hайхан талаень хараха хүмүүжүүлдэг байна. Гоёор, hайханаар бүтээhэн юумэнэй хүн хаража, бахаа ханажа, сэдьхэлээ дэгжүүлдэг.

Ажалша хүнүүд хадаа бэеын тамиргые хатуужуулхан хүмүүжүүлгэдэ ехэ анхарал табидаг байгаа. Ажелай ашаар hайн хүнэй дүрэдэ, мэргэндэ, хурданда, тэсэбэридэ залуушуул hурадаг. Ажал хадаа хүниие бэе hайнтай болгодог, дүрбэн тэгшээр хүмүүжүүлдэг. Буряадай далита оньhон үгэ бии: «Үбгэжөөлэй олоhон эрдэм — ульhэн дээрэ бэшэг, залуушуулай олоhон эрдэм — шулуун дээрэ hиилэhэн бэшэг».

Елизавета Аюровна — нютаг соогоо мэдээжэ дуушан ба хатаршан, «Восточные Саяны» колхозой арадай «Хэнгэргэ» гэжэ ансамблиин гэшүүн.

Арадай уран бэлиг гээшэ залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ аргагүй ехэ үүргэ ээлнэ. Үхибүүдэй хуушан наадануудые: хонгордоолго, шагай шүүрэлгэ, бэhэлиг нюулга мэтые мүнөө hэргээн наадуулхада, туhатай байха гэжэ hанагдана.

Буряадууд хадаа хүндэшэ, налгай, зөөлэн зантай зон ха юм даа. Аха заха зоноо ехээр хүндэлдэг заншалтай hэн. Тэрэниие гэршэлэн, нэгэ ёhо заншалые hануулха хэрэгтэй. Аха наhатай хүнтэй уулзажа мэндэшэлхэдээ, дүү хүниинь малгайгаа абажа, hуга дороо хабшуулаад, хоёр гараараа дороhоонь үргэн, үбгэжөөлэй гарые абадаг байгаа. Иигэжэ буряад эртэ урда сагта мэндэшэлдэг байгаа бшуу. Элинсэг хулинсагайнгаа хуушан заншалые hэргээжэ гуримшуулхада муу бэшэ гэжэ hанагдана.

Мүнөө сагай хуулиин зөөлэржэ байхада, Сагаалган гээшэ буряад зоной шэнэ жэлэй hайндэр гэжэ баталагдаба хаш. Харин ганса Сагаалганайшье hайндэртэ иигэжэ Шэнэ жэлээ угтан, бэе бэеэ мэндэшэлэлдээ hаамнай, ямар гоё, hонин, баяртай байха hэн бэ!

Таhархайн 8 жэлэй hургуулиин коллектив орон нютагаа шэнжэлгын хүдэлмэри үни сагhаа хойшо ябуулна. Тэрэнэй эхи табигша багшанар — Д. Л. Хусаев, Н. Б. Маланханова, Н. А. Полькина, Г. О. Парнухаева. Эдэ багшанарай хүдэлмэридэ арадай педагогикын ёhо заншал, онол арганууд хододоо байдаг байгаа.

Эндэ суглуулагдаhан материалай үндэhэн дээрэ hургуулиин музей нээгдэбэ. Музейн гол ехэ стенд — Ардан Гунценов үбгэнэй «Угай бэшэгэй» ёhоор бэшэгдэhэн хонгоодор угсаатанай түүхэ элинсэг хулинсагаймнай 9 аймагай түүхые ээлнэ. Бэшэ стенднүүдые ажалша, малша, тарааша түрүү хүнүүдэй үйлэ хэрэг, намтар ээлнэ.

Нютагайнгаа хүбүүндэ зорюулагдаhан томо стенд бии. Олон альбом, журналнууд, рассказууд, шүлэгүүд моётой аймагай суута снайпер Жамбыл Тулаевта (Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда Советскэ Союзай Геройн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэhэн) зорюулагданхай.

Баhа эрдэмтэ, суута хүбүүд басагадта зорюулhан стенд бии.

Иигэжэ hургуулиинхид тоонто нютагаа магтан, хуушан түүхэез hэргээн шэнэлжэ, мүнөө үеын сагай байдалтай нягтаар холбон, залуу үетэнөө, багашуулаа хүмүүжүүлхэ хэрэгтэмнай ехэ нүлөөтэй байха гэжэ найдана.

Т. ЗАМБАЛОВА.

ТАСС — АПН

ХИЛЫН СААНАhАА

…Н-ой АЮУЛГҮЙН СОВЕДТЭ

…ООН-ой … али бүхы түхэл шэнжэтэйгээр хубааринлха гү, али талhалха ябадалые зайсуулха арга олгоhон Кипрэй хоёр общинатай Федеративна Республика байгуулхые». уялгалhан аралай грек ба түүрэг угсаатадай хүтэлбэрилэгшэдэй 1977 болон 1979 онуудта баталhан хэлсээнүүдые дэмжэжэ байhанаа нэгэн дуугаар баталагдан абтаhан тогтоол соогоо мэдүүлбэ.

Тэрэнэй hайн hайхан хүсэл эрмэлзэлнүүдые бэелүүлхэ талаар ООН-ой Генеральна секретариин оролдолгонуудые бүрин хүсэдөөр дэмжэжэ байhан тухайдаа Аюулгүйн Совет элирхэйлээ. Тиин «зүбшэн хэлсэлгэнүүдтэ туhаламжа үзүүлхэ талаар шэглүүлэгдэhэн hанамжануудаа найруулхадаа, дурадхалнуудые оруулхадаа, хоёр общинада туhаламжа үзүүлхые» тэрэ гуйба.

Тиигэжэ Кипр тушаа хөөрэлдөөнүүдтэ холбоо тогтоогшо, бэелүүлэгшэ болодог ООН-ой Генеральна секретариин эрхэ түлөөлэлгэнүүд үргэдхэгдэhэн байна. Гэхэтэй хамта оршон байдалые орёо түгшүүриитэй болгожо, Кипрэй асуудалые шиидхэлгэдэ haaд тойбо татаха али бүхы бэрхэшээл түбэгтэ ябуулгануудые бэелүүлгэhээ арсахыень Аюулгүйн Совет хоёр талые уряалhан байгаа.



1173 ондо бодхоогдоhон дэлхэй дээрэ мэдээжэ болоhон Пизанска башни жэл үнгэрхэ бүри 1 миллиметр хажуу тээшээ хэлтыинэ. Түүхын энэ суута хүшөө аршалан хамгаалха комисси Италиин правительство эмхидхэбэ. Тус комисси тэрэниие хамгаалха талаар холын хараатай түсэб зохёонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: башниин газаа тала харуулагдана.

ТАСС-ай фотохронико.

…КОНФЕРЕНЦИ ҮНГЭРГЭГДЭБЭ

…Мартын 18-да … руун Германиин бундестагта энэ партиин бүлэгые хүтэлбэрилэгшэ Вольфганг Мишник пресс-конференци үнгэргэбэ. Тусхайлбал, Федеративна Республика ГДР-ые бүримүhэн үрэбхихэгүй байна гэжэ О. Ламбсдорф үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ. ФРГ-гэй Конституциин 25-дахи статья бата нэгэдэл туйлаха арга олгохо юм. Гэбэшье, нэгэдэхеэр, ГДР-эй сүлөөтэйгөөр hунгагдаhан правительство мүн лэ иимэ дурадхал оруулха ёhотой, хоёрдохёор энээнэй тула юридическэ тодорхой алхамуудые хэхэ хэрэгтэй.

ХАРИЛСАА ХОЛБООГОО БЭХИЖҮҮЛХЭ

ПЕКИН. Амгалан тайбанаар зэргэ оршолгын табан гол ёhонуудай, партинууд хоорондын харилсаа холбооной дүрбэн гол ёhонуудай үндэhөөр КНР элдэб оронуудай правительствануудтай, арадуудтай, политическэ партинуудтай хани барисаагаа бэхижүүлхэ юм гэжэ КПК-гай ЦК-гай Генеральна секретарь Цзян Цзэминь Гадаадын оронуудтай хани барисаа тогтоолгын Хитадай бүлгэмэй (КНОДЗ) национальна конференциие нээлгэ дээрэ мэдүүлээ гээд «Жэньминь жибао» газетэ мэдээсэнэ.

Энэ эмхиин гушан жэлэй үндэрөөр сэгнээд, мүнөөнэй аша үрэ ехэтэй ажал ябуулгые Хитадай хүтэлбэрилэгшэ дотоодын ба уласхоорондын байдалда «арадай дипломатиин зохёон байгуулхы хүсые дүүрэн хэмжээгээрнь хэрэглэхэ» шухала гэжэ тэмдэглээ.

hаяшагай дэлхэй дээрэ, гадаадын зарим оронуудтай КНР-эй харилсаануудта хубилалтануудай боложо байгаашье hаань, Хитад правительствада хабаагүй уласхоорондын харилсаа холбоонуудые хүгжөөхэ хараатай гэжэ Хань Сюя интервью соо хэлээ.

«БУРЯАД ҮНЭН»
газетэдэ бэшэнэнэй hүүлээр

Е. Б. Раднаева иигэжэ бэшэнэ: «Национальна hургуулинуудай НИИ-гэй филиалай хүдэлмэрилэгшэд 1989 оной декабриин 28-да толилогдоhон «Нэгэдэмэл базисна hуралсалай түсэ-

ДҮРИМҮҮДЭЙ НОМ БЭЛДЭХЭ

Манай газетын байгша оной январиин 10-най номерто Буряадай АССР-эй hургуулиин габьяата багша, Захааминда ажаhуугша Бадма Шойдоковой «Дүримүүдые согсолhон ном хэрэгтэй» гэhэн hанамжань толилогдоо бэлэй. «Үндэhэн буряад хэлэнэйнгээ бүхы бэшэгэй дүримүүдтэй табадахи класснаа дунда hургуули дүүрэтэрээ hурагшадай үзэхэ нэгэ hуралсалай номой зохёогдоо hаань, манай буряад угсаатанай үндэhэн хэлээ hайнаар мэдэжэ ябаха хэрэгтэ hайн туhа нүлөө болохо hэн гэжэ hанагдана», — гээд автор бэшээ hэн.

Редакцида харюу үгэхэдөө, республикын арадай эрдэм hуралсалай министрэй орлогшо бэй» ёhоор тусхай дунда hургуулинуудта үзэгдэхэ буряад хэлэнэй программа табижа эхилэнхэй. **Энэ программын ёhоор, 5—9-дэхи классуудта үзэгдэхэ тусхай буряад хэлэнэй ном бэлдэгдэхэ. Энэ ном соо бүхы буряад грамматикын дүримүүд согсологдоhон, мүн тэдээндэ грамматическа даабаринууд үгтэhэн байха юм».**

АГУУ ИЛАЛТЫН 45 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ДҮШЭН ДОЛООН ЖЭЛЭЙ СААДА ТЭЭ

(1943 оной февралиин эхеэр Сталинград шадарай тулалдаан Улаан Армиин илалтаар түгэсөө бэлэй.

Сибириин, Алас Дурнын сэрэгэй нэгэдэлнүүдтэй хамта 78-дахи гвардиин стрелково дивизи Сталинградай байлдаанда хабаадаhан түүхэтэй. Тус дивизи түрүүн 204-дэхи гээд ябаhан) Амар мүрэнэй эрьедэ Алас Дурнын 2-дохи Улаан тугта армиин бүридэлдэ абтаад, 1942 оной июлиин эсэсээр дайнда ороhон юм. Энэ дивизиин «Боевая Красноармейская» гэжэ газетын редакторай орлогшоор офицер Цирен Очирович Очиров ото хүдэлжэ гараа. Тиигэхэ зуураа сэрэгэй журналист буудалдаанай газарhаа олон материал бэшэhэн байна. Эдээнhээнь заримыень лэ (Оборонын Министерствын Түбэй архивhаа абтаа) буряадшалжа, газетэдэ үгэнэбди.

ТАГНУУЛШАДАЙ hҮНИИН ЯБУУЛГА

Немецүүдэй 2 станково пулемёт, 8 автомат буляаба.

Тала дайда хубилжа эхилэнхэй: Саб сагаан саhаар хушагданхай. hүниндөө улам улам хүйтэржэ эхилбэ. Нэгэ иимэ хүйтэн hүни картаяа дэлгээд, шэртэжэ байhан командирай хажууда младша лейтенант Петр Жданов мүн лэ хёрхоор шагаана. Даабари абехадаа, ойлгосотой, ябахада болоно гү,— гээд командиртаа хандаба. Урагшатай ябахыень үреэгээд, командир Петр Ждановай гар бариад үлэбэ.

Энэ үедэнь ондоо землянка соо тагнуулшад хүлеэжэ байба. Булта залуу шамбай хүбүүд: политрук Щербаков, сержантнууд Шамин, Зиновьев, сэрэгшэд Кулаков, Подберезин, Абрамович, Жатов, Черношенцев гэгшэд П. Жданов түрүүтэй немец сэрэгшэдэй ара руу нэгэтэ бэшэ орожо, дайсан тухайда тон шухала мэдээнүүдые асарhан байха. Мүнөөнэйнь даабари бүришье хатуу. Теэд яахаб.

шадай ара тээhээнь гэнтэ орожо, үгы хэхэ ёhотойт,— гэhэн даабари сержант Шаминда младша лейтенант үгэбэ. Петр Ждановтай суг хэдэн сэрэгшэд тэндээ үлэбэ. Эндэ тэндэhээнь буудажа, эдэнэр дайсанай толгой эрьюулхэ зорилготой байба. Тэрэ hамбаандань сержант Шаминай сэрэгшэд дайсанай газар руу hэмээхэн ошоод, абяа шэмээгүйгөөр хоёр харуулшадые үгы хэhэн бэеэрээ нүхэн руунь гүйлдэжэ оробо. Гэнтэ иигэжэ дээрээ ортоходоо, гитлеровецүүд тээлмэрдэжэ, буу зэбсэгээ хаяжа ябаад, ута нүхэн соогуураа тэрьедэбэ. Зоригтой тагнуулшад дайсанай байhан гуламта — ута нүхыень эзэлээд, улам саашань фашис сэрэгшэдэй эзэлжэ байhан газар худар хяа буудажа эхилбэ. Иигэжэ тагнуулшад зорилгоёо саг соонь дүүргэhэн габьяатай. Эдэнэр

hүниин харанхыгаар тэдэнэр гаража ошобо... Тагнуулшад дайсанай хамар доро тулаха ерэбэ. Эдэнэрэй дүтэлхые саадуулынь тухайлаад, таамаг буудажа оробо. Манай зүрхэтэйшүүл хэбтэбэд.

— Сэрэгшэдтээ урагшаа hолжорогты, дайсанай харуул-

дээрэ заагдагша буу зэбсэгүүдые буляажа абаа.

Лейтенант Ц. ОЧИРОВ,
февралиин 8-най газетэhээ.

РОТЫН КОМАНДИР

Лейтенант Иван Прокушев ротын командовани тушаажа абаба. Тэрэ үдэшэндөө манай сэрэгшэд Сталинградай нэгэ захаhаань орожо, хоёр гэр эзэлбэ.

Буудалдаанай сүлөө забдагүй саг. Партида ороho тухайгаа лейтенант мэдүүлгэ бэшэhэн аад, партийна организациин секретарьта үгэжэ үрдеэгүй. «Би — коммунист...»— гэжэ хэлээд, сэрэгшэдтээ доб-толгодо оробо. Түмэр харгые зубшажа буудалдахадаа, нүхэр Прокушев дайсанай буудалгын 3 уурхай үгы хэжэ, «таглаба». 40 шахуу фашистнарые хулhөөнь буулгаба.

Сухарижа ябаhан дайсанай мүр мүшхэжэ, урагшаа дабшана. Урдаhаа пулемёдоор буудуулхадаа, лейтенант Прокушев нэгэ бага тогтоод, дайсанай хүсэнэй суглараhан газарые элирүүлээд, тиигэhэн хойноо гээлтэ багатайгаар тэрэ газар эзэлхэ гэжэ бодобо. Үнэhэн тоборог болоhон гэрнүүдэй hуурие hүниин харанхын хушахатай сасуу лейтенант сэрэгшэдые тагнуулда гаргаба. Тэндэhээ бусахадаа дайсанай блиндажнууд хаана байнаб гэжэ командиртаа тэдэнэр хуу хөөрэжэ үгэбэ. Эдэ бүгэдые элирүүлhэн командир сэрэгшэдээ дайсанай гулемта руу hэмээхэн дүтэлүүлжэ, «Гранатануудаар!»—гэhэн команда үгэбэ.

Хэдэн олон гранатануудай толгой дээрэнь гэнтэ буужа тэhэрхэдэнь, гитлеровецүүд мэгдэhэндээ блиндаж руугаа хоргодобо, тэрьедэбэ, гүйлдэбэ. Теэд тэндээшье бэеэ абархань бэрхэтэй hааб даа, уурхай хударын сэрэгшэд орсжо, аяар 37 хүниие плендэ абаба. Тэрээнhээ хойшонхи тулалдаануудта офицер Прокушевой сэрэгшэд 400 шахуу солдат ба офицернүүдые плендэ абаба.

Цирен Очирович Очиров гвардиин капитан нэрэ зэргэтэй, дайшалхы гурбан орденоор, Сталинградай байлдаанай түлэг дунда 1942 оной декабрь hарада «Шэн зоригой түлөө» медаляар шагнагдаhан гэжэ тусгаар тэмдэглэлтэй. «Сталинград хамгаалгын түлөө», «Прага сүлөөлhэнэй түлөө», «Германиие илаhанай түлөө» медальнуудаар шагнагданхай бусажа ерэhэн байгаа.

ДУРСАЛГАhАА ТҮРЭhЭН БОДОМЖОНУУД

1940 оной намар армиин албанда мордоходоо, Цирен Очиров «Буряад-Монголой үнэн» газетын редакторай орлогшоор хүдэлжэ байhанаа армида мордоhон юм. Энэ хүнэй ажабайдалай ехэнхинь газетын хүдэлмэритэй холбоотой байhан хадань, тэрээн тухайдань лэ хуряангыгаар хэлэе.

Табяад оной эсэсээр, жараад онуудай хубилалта хүймаанай үедэ Россин Федераци дотор дүрбэ-табан автономито республикануудта ород, үндэhэн хэлэнүүд дээрэ гарадаг газетэнүүдые нэгэдүүлжэ эхилбэ. Энэ үедэ манай республикын «Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүд нэгэдхэгдэжэ, иимэ туршалгада дайрагдаа бэлэй. Иимэ хубилалта хэхэ захиралта дээрэhээ бууhан байгаа hааб даа.

Нэгэдхэмэл эдэ хоёр газетэнүүдтэ редактораар Цирен Очирович Очиров томилогдоо бэлэй. Иигэжэ нэгэдхэхэдэ, ехэ алмалта хэгдээ hэн гү, али үгы гү—бү мэдэе. Хэдэн хүн үлүү гараал hаабза. Энэ хэмжээнэй hайн талань гэхэдэ, ехэ-ехэ суглаа хураалда хоёр редакциhаа нэгэл хүн ошоод, хоёр газетэнүүдтэ бэшэдэг байгаа. Муу талань гэхэдэ, энэл үеhөө эхилжэ «Буряад үнэниие» дубляж—ород газетээ оршуулдаг болоо гэhэн hанамжа дэлгэрэлэй, мүнөөшье болотор буряад газетэ уншадаггүй хүнүүдэй дунда иимэ hанамжа үлэнхэй зандаа ха.

Хоёр ондоо газетын редакцинууд өөhэдын гуримтай, өөhэдын уншагшадтай, өөhэдын шэглэлтэй—иимэ байhаниинь мэдээтэй. Эдэ бүгэдэниие бултыень хараадаа абалсажа, хүтэлбэрилхэ, хоёр газетэнүүдые улам hонирхолтой болгохо — иимэ бэлэн бэшэ зорилго редакторай үмэнэ табигданхай байба. Дүршэл ехэтэй, эрдэм бэлэдхэл hайнтай байhанаа редакторнай уданшьегүй харуулаа hэн. hонирхолтой темэ бэдэрхэ, бодомжолхо, шэнжэлхэ, зохёохо—журналистнүүдые иимэ эрмэлзэлгэтэй байлгажа шадаха шэдитэ онсо аргатай, бэлигтэй редактор, урдамнай байна гэжэ Цирен Очировичые бүгэдэ—алишье редакциин хүдэлмэрилэгшэд ойлгоhон байхабди. Өөрөөшье толгой соогоо олон асуудал бусалгажа ябаха. Эндэ нэгэ жэшээ дурдая. «Буряад арадай ёho заншал тухай асуудал газетын хуудаhанда табяа hаа, ямар бэ»,— гэжэ эдэ мүрнүүдэй авторта нэгэтэ дурадхаа hэн. Тиигэжэ «Дэгэл захатай, хүн ахатай юм» гэhэн гаршагтай хөөрэлдөөн «Буряад үнэн» газетын хуудаhануудта эхилээ бэлэй.

Юун бэ гэхэдэ, элинсэг хулинсагайнгаа үеын үедэ сахижа ябаhан заншал—аха захаяа хүндэлхэ гээшые буряад зон мартантажа, угаа уhанда хаяжа эхилhэн байгаабди. Тиимэhээ «бууралhаа үгэ дуулаха, болоhонhоо ама хүрэхэ» гэhэн буряад арадай hайн hайхан ёho заншал hэргээхэ тухай асуудал газетын хуудаhануудта табигдажа, үргэн хөөрэлдөө эхилэгдэhэн байгаа. Архиин охёор hэшхэлээ манаруулhан

зарим хүйхэрнүүд аха захаяашье мэдэхээ болёод, түрэhэн эхэдээ гар хүрэхэ, түрэhэн нагасаяа буруу hүрэтэр сохихо мэтын нүгэлтэй баримтануудые дурдажа, хүдөө бэшэгшэд редакцида хандаhан бэлэй. Энэ асуудалаар редакцида хэмгүй олон бэшэгүүд ородог, хүмүүжүүлгэ тухай hанамжа, дурадхалнуудые уншагшад олоор оруулдаг hэн. Багшанаршье, партийна, профсоюзай хүдэлмэрилэгшэдшье, буурал толгойтодшье энэ хэрэгтэ тохёолдодог олон дутагдалнууд тушаа бэшэдэг байгаа.

«Мүнөөнэй залуушуул...»—үеын үедэ хэлэгдэдэг үгэнүүд. Теэд эдэмнай аха заха зоноо (эхэ, эсэгэнэрээ) дахажа, дууряажа, үндыдэг, тэрэл сагайнгаа эрхэ байдалай гурим журам соо хүмүүждэг гэжэ бүгэдэндэ эли. Тиимэ хадань залуу үетэниие hайн hайхан ёho заншалаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бултадаа—гэр бүлэhөө эхилээд, олониитэ бүгэдөөрөө хабаадаха ёhотой. «Урданай юумэн ула болоо, мүнөөнэй юумэн зула болоо»—гээд лэ хамаагүйгөөр, аашалха ушар гарадаг лэ ха юм. Ахамад үетэн аха заха шэнгеэрээ өөhэдыгөө абажа ябаал хадаа «бууралhаа үгэ дуулаха, болоhонhоо ама хүрэхэ» болонобди, —гээд багшанар асуудал табидаг бэлэй. Буурал эхэ эсэгээ үргэхэ гээшэ ямаршье арад зоной хэтын заншал байhан гээшэ. Буряад зон хүүгэдэйнгөө мэдээ орохоhоо эхилээд, энэ заншалда hургадаг байhан aаб даа. Мүн хурим, түрэ тухайда, энээнhээ уламжалhан атаархаха, мэеэрхэхэ, хомхойрхохо, обтохо мэтын—иимэ муу муухай ааша абариин ургажа ябаhан үетэндэ ямар нүлөө үзүүлнэб гэхэ мэтээр уншагшад олон баримтануудые дурдаhан, дурадхалнуудые оруулhан юм.

Эдэ материалнуудые тобшолжо, энэ хөөрэлдөөндэ хабаадалсагшадай нэгэн—үнинэй багша Л. Л. Линховоин «Агын буряадай ёho заншалнууд, наадан зугаанууд» гэhэн согсолбори бэлдээ hэн. Теэд энэнь ном болгогдожо хэблэгдээшьегүй hэн, hүүлдэ, 1972 ондо ород хэлэн дээрэ таhа хороогдоод гаргагдаа hэн. Энэ жэлдэ «Байгал» журналда хэблэгдэхэ хараатай ха.

Дүрбэн жэл тухай суг хүдэлөөд, редакцинууд хоёр тээшээ тараа hэн. Тиигэхэдэ Цирэн Очирович «Правда Бурятии» газетын редактор болоо. Уданшьегүй хүндэ үбшэндэ дайрагдажа, сагhаа урид наhа бараа бэлэй. Мэндэ ябаа hаа, эдэ үдэрнүүдтэ далатай болохо hэн. Партийна хүдэлмэрилэгшэ, эрдэмтэн — иимэ намтартай хүн ябаа.

Бэрхэ редактортай байhан тухайдань алишье редакциин хүдэлмэрилэгшэд хододоо шаналан дурсадаг hэн. «Правда Бурятии» газетын элитэ журналист Анатолий Субботин нэгэтэ иигэжэ хөөрөө бэлэй.

1967 оной эсэс багта hэн ха даа. ЛВРЗ-гэй зарим албатаниие шүүмжэлhэн фельетон бэшээд, тэрэнь газетэдэ гарахаар табигдаад байба ха. Үдэшэлэн hанаагаа зобоод, газетын барлагдахын урда тээхэнэ редакцида оробо ха. Редакторай орлогшо тиихэдэ байhан Виктор Александрович Сергеев фельетоной орондо табигдаhан ондоо материал уншажа hууба. Энэ ушарта эдэ хоёрой (хоюулан сагhаа урид наhа бараа hэн) хоорондо иимэрхүү хөөрэлдөөн болоо гэхэ.

— Юун болооб?— гээд, А. Субботин Виктор Александровичта хандаба.

— Сняли,— гээд олон үгэгүй орлогшо гараараа хойшонь зангажархёод, полосагаа уншажал hууба.

— Ну как, кто же?..— гээд фельетоной автор hалабагүй.

— К. М. (тэрэ үедэ партиин обкомой хоёрдохи даргаар хүдэлдэг байhан, нэрынь дурдаад яалайб) захираа,— гэбэ редакторай орлогшо.

Иигүүлхэдээ фельетоной автор хороо бусалба юм аабдаа. Ажалай хэрэгээр Прибайкали ошоhон Цирен Очировичые тэрэ дороо телефоноор бэдэржэ олобо. Ушараа хуу хэлээ. Тиигэхэдэнь: «Фельетон соо заагдаhан баримтануудшни хуу зүб гү, документнүүд бии гү?»— гэжэ редактор лаблаба. «Булта зүб, документнүүдшье бии»,—гэбэ. «Партиин обкомой бюро газетые намдаа даалгаа юм, К. М.-тэ даалгаhан хойнонь захирдаг байгуужан»,— гэжэ хэлээд, Цирен Очирович фельетонииемни тэрэл номерто гаргуулаа hэн. Прибайкалиhаа ерээд, фельетоной материалнуудтай танилсаад, үшөө нэгэ фельетон бэшэхэ даабари үгөө бэлэй,— гэжэ Анатолий Григорьевич дурдаа hэн.

Иимэ жэшээнүүдые юундэ дурданабши гэхэдэ, тэрэ сагай тэмдэг иимэл байгаал даа. Заабари, захиралта доро хүдэлдэг, шүүмжэлэлгэдэ дээрэ заагдагша мэтээр хандаха, танилнуудаа харюусалгаhаа зайсуулха, далдаха гэжэ оролдохо. Тиигээшье hаа тэрэ үедэ газетын хуудаhануудта шухала асуудалнуудые зүрхэтэйгөөр табижа шиидхэхэ, дээрэhээ бууhан захиралтануудые зохихо газартань тулгажа хөөрэлдэхэ шадалтай, hанаhанаа табидаггүй хүнүүдэй нэгэн Цирен Очирович ябаhан байгаа.

Шэнэлэлгын саг ерэhээр үнинэй. Дала гаран жэлэй туршада hурамхи болошоhон иимэ аргатаяа хэр хахасанабибди гэжэ хараха болоо hаа, бирагданагүй гэжэ тэмдэглэхэ баатай болонобди. Хуушан хубсаhан бэедэ hурамхи болоод, тэрэнээл углаа hаа, дээрэ шэнги болохоёо hанаха. Тиигээшье hаань, тэрэниие тайлажа хаяхал даа саашань. Тиигээл hаа, шэнэлэн хубилалтын ябаса түргэдхэгдэхэ hэн.

Д. ЖУГДУРОВА.



ГЭСЭРЭЙ БААТАРНУУД

САГААН hАРЫН hайндэртэ зорюулагдаhан «Гэсэрэй баатарнууд» гэжэ спортын зүжэглэмэл наадан хоёр үдэрэй туршада Улаан-Үдын хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой соёлой-спортивна комплексын байшан соо болобо. Арадай депутадуудай Улаан-Үдын городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитет, Буряадай АССР-эй Гүрэнэй спортын комитет, барилдаанай федераци, республикын эрдэмэй-методическа түб энэ зүжэглэмэл наада эмхидхээ. Үйлэдбэриин оёдолой «Туяана» нэгэдэл, 1-дэхи ТЭЦ, «Бурятбыттрикотаж» нэгэдэл, городой hүнэй комбинат болон Буркоопсоюз мүнгэ hомолжо, спонсорнууд болоhон байгаа.

«Буряад арадай шэнэ жэлые — Сагаалганиие hүлдэлжэ, зал соохинь гоё hайханаар шэмэглэгдэнхэй.

Ирагуу hайхан спортын марш hүр жабхалантайгаар зэдэлжэ, хуяг дуулгатай, hэлмэ жаданудтай Гэсэрэй баатарнууд томоотойгоор алхалалдан гаража, мянган жэлэйнгээ ойе тэмдэглүүлхээ байhан буряад арадай эпосые үшөө дахин hануулба. Уданшьегүй зүжэглэмэл зугаа наадые хүтэлэгшэд — ургажа ябаhан эрдэмтэн Бата Баяртуев, Владимир Гунзынов гэгшэд залай тэгэндэ дэлгээгдэhэн жабдангай хоёр захада гаража ерэнэ. Эдэ хоёрнай Сагаалганаар сугларагшадые амаршалаад, дала мүрэ дээгүүрээ чемпионой лентэнүүдые нэмэрүүлhэн, алтан, мүнгэн, гуулин медальнуудаа яларуулhан абарга хүсэтэй, гаhар бэетэй барилдаашадтаа, тусхайлбал, дэлхэйн чемпион Борис Будаевта, Андрей Захряпинда, Сергей Замбаловта, Андрей Пестеревтэ, физкультура ба спортын хүтэлбэрилэгшэд, тренернүүд Г. Н. Манжуевта, В. В. Ьаймеевтэ, В. Н. Ивановто бүхын соло дуудабад.

Дүрэ буляалдалгын, классическа барилдаашад, самбистнууд, дзюдоистнүүд, каратэистнүүд, ушуистнууд, «хэрэ моритон» хибэс-жабдангай захаар зэлэ татан зогсоно.

Арадай депутадуудай Улаан-Үдын городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшын орлогшо М. Г. Семенов үгэ хэлэхэдээ, уужам үргэн Буряад орондо ажаhуудаг арадуудые Сагаалганаар гүн сэдьхэлhээ халуунаар амаршалаад, эбтэй зэтэй, аза жаргалтай, элүүр энхэ, амжалтатай hайн ябахыень бултаниие үреэгээ.

Буряад драмын академическэ театрай артистнууд Иван Цыбикжапов Дамба-Дугар Бочиктоев хоёр бүхын соло дуудаба:

Аа-ээ, да-haa!
Барюу дабшуу зодогтой,
Барас арсалан хүсэтэй,
Баатар зоригтой
Бүхэ байнаш.
Хаан гарууди мэтэ
Элин халин,
Арад олоной урда
Абарга хүсээ харуулбаш,
Айлшад олоноо баясуулбаш,
Баатар бүхэ байнаш даа!

Нёдондо намар Швейцариин Мартини хотодо дэлхэйн түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ чемпион болоhон Борис Будаевта СССР-эй Спорткомитедэй шиидхэбэреэр «СССР-эй спортын габьяата мастер» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо! Физкультура ба спортын талаар Буряадай АССР-эй гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ Г. Н. Манжуевай энгэртээ зүүдэг тэмдэг болон үнэмшэлгэ Борис Будаевта барюулхада, зал соогуур альга ташалга аадар шэнгеэр шаяшалай. «Барилдаанай уласхоорондын федерациин (ФИЛА) шиидхэбэреэр Гран-При гэжэ шанда хүртэхын түлөө уласхоорондын мүрысөөндэ хабаадахаяа Будапешт мордохоёо байhан Б. Будаевта ехэ амжалта хүсэнэбди»,— гэжэ спорткомитедэй түрүүлэгшэ Г. Н. Манжуев омогорхолтойгоор мэдүүлбэ.

Тиигэhээр байтар А. Захряпин Б. Будаев хоёрто зорюулагдажа, бүхын соло дуудагдаа. «Бароо-бара, баатар хүсэтэйл байнат даа» гэhэн үреэлэй үгэнүүд зэдэлнэ. Үнэхөөрөөшье, эдэмнай нюргаяа шоройдуулжа үзөөгүй, гартаа шүрбэhэтэй, хүлдөө гохо дэгээтэй, онсо өөрын арга дүрэтэй, нугаршагүй хүсэл зоригтой, таагдашагүй нюусатай хүбүүд ха юм даа. Бар хүсөөрөө, гоё hайхан мэргэжэл шадабаряараа тэдэнэр толотомо амжалта, илалта түйлажа, Буряад ороноо бүхы дэлхэй дээрэ суурхуулаа бшуу.

Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ М. Б. Цыреновэй хүтэлбэри доро Яруунын районой Эгэтын-Адагай дунда hургуулиин «Ёхорята» гэжэ фольклорно ансамблиин гоё hайхан хубсаhатай гэшүүд Гэсэрэй баатарнууд мэтэ бул-



ган хиисхүүр малгайтай, буха магнал дэгэлтэй барилдааша хүбүүдээ амаршалжа, хатарhан, наадаhан, арадай дуунуудые гүйсэдхэhэн байха юм.

Уран hайханай хүтэлбэрилэгшэ Дандар Бадлуевай ударидалга доро Зүүн зүгэй оронуудай арадуудай хатар наададаг «Лотос» гэжэ арадай ансамблиин басагад композитор Анатолий Андреевэй аялга хүгжэмөөр найруулан табигдаhан «Бадма-сэсэг» гэжэ хатар уян нугархайгаар гүйсэдхэбэ.

Баргажанай районой Баян-Гол нютагта тоонтотой Борис Будаевай хүндэлэлдэ уран hайханай бүлгэмэй гэшүүн Ешин-Хорло Гомбоин «Абайхан гэсэрнүүд байхал байха» гэжэ дуу хангюурдаа. Хажидма Аюржанаева хуур дээрэ наадаба.

Буряад драмын театрай артистнууд Баяр Раднаев, Эрдэ-



Манай тайлбари

ХАБАРАЙ МҮЛЬhЭН АЮУЛТАЙ

Урин дулаан хабараймнай хаhа хүрэжэ ерэбэ. Уhа, голнууд, нуур сөөрэмүүдэй мүльhэн хушалтанууд үдэрhөө үдэртэ нимгэн, зөөлэн, hэбхигэр боложо эхилбэ. Энэ үедэ мүльhэн дээгүүр ябахада тон аймшагтай болошодог гээшэ aаб даа. 1989 оной хабар республика дотор 8 хүн сүмэржэ, наhа бараа бэлэй.

Дулаанай хаhын үедэ мүльhэн дээрэ гаража огто болохогүй. Өөрынгөө ами наhа энэл аюулhаа hэргылэгты гэжэ hануулнабди. Үхибүүдэй мүльhэн дээрэ наадажа байгаа hаань, хорижо болюулха хэрэгтэй.

Мүльhэнэй бүхэ, зузааниие элирүүлжэ шадаха гүт? Саhаар хушагдаагүй байгаа hаань, энээниие элирүүлхэнь тон бэлэн юм. Хүхэ, ногоолиг үнгэтэй мүльhэн нэгэ заа бүхэ байдаг, зүгөөр шара сагаан үнгэтэй мүльhэн найдабаригүй, иимэ мүльhэн, дээгүүр ябажа болохогүй. Заримдаа уhан соо элдэбын модо, шулуун, түмэр түдэгэ хүрэшэhэн байдаг, тэдэнэй дэргэдэхи мүльhэн баhал найдабаригүй, hэргылхээр.

Жэгдэ мүльhэн дээрэ заримдаа хара толбонууд гараад байдаг. Энэмнай баhал аюулай дохёо гээшэ. Иимэ газарта мүльhэн нимгэн байдаг. Хоёр горхоной ниилэhэн уулзуурта мүн лэ мүльhэн найдабаригүй юм. Загаhа агнаха дуратайшуул, дан ехээр соолго гаргажа, загаhа баридаг. Тэрэнь hүниндөө хүрэдэг, саhанай ороо hаа, хушагдаад мэдэгдэхээ болишодог. Иимэ мүльhэн дээрэ гараа hаа, хүн баhал сүмэржэ болохо, аюултай байха.

Хэрбээ гэнтэ мүльhэнэй сүмэрөө hаань, яаха ёhотойб? Нэн түрүүн айжа, тэбдэжэ болохогүй. Эндэ, тэндэ мүльhэ сохижо болохогүй, тэрэ сүмэрhэн газартнай бүри уужам, үргэн болохо бшуу. Мүльhэнэйнгөө нэгэ эрмэгтэнь нюргаараа гү, али үбсүүгээрээ няалдажа, хоёр гараа хажуу тээшэнь арбайлгаад, хүлнүүдээрээ нүгөө эрмэгhээнь тулажа, аалихан мүлхижэ гарахаяа оролдохо ёhотой. Мүльhэн дээрэ гараад, бодожо огто болохогүй. Уhанhаа гараа б гэжэ мэдэхэдээ, саашаа мухаряад, үгы hаа мүлхеэд ошохые оролдохо хэрэгтэй гээшэ.

Аюулда ороhон хүниие орхижо болохогүй. Хабарай мүльhэнэй аюулhаа hэргылхын түлөө гэр бүлэдөө, үетэнэйнгээ дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулжа байгыт.

С. ХАРХАНОВА,
республикын соведэй уhанай аюулhаа хамгаалха бүлгэмэй хүдэлмэрилэгшэ.

Сэнхир экран

ЧЕТВЕРГ, 15

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—«Женщины, которым повезло»—5 сеританэй уран hайханай фильм. 5-дахи сери. «Наташа». 10.45—«Гитарын абяан зэдэлнэ». 11.05—Ородой эмигрантка А. Ширинская-Манштейнэй хуби заяан тухай. 12.25—Хүүгэдтэ зорюулагдаhан дамжуулга. 13.25—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 13.30—Время. 14.00—«Дуунда зорюулагдаhан ажабайдал». 14.40—Баримтата фильм. 17.30—«Если б не саперы...»—баримтата фильм. 18.25—С. Прокофьев. 3-дахи симфони. 19.00—«ТелеЭКО». 19.30—Время. 20.00—Мультфильм. 20.20—«16-тай ба тэрээнhээ дээшэ наhатайшуулда». 21.05—«Королек—птичка певчая»—5 серитэй уран hайханай фильм. 4-дэхи сери. 21.50—Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 22.00—Время. 22.30—«Крейцерова соната»—уран hайханай фильм. 2-дохи сери. 23.40—Элшэн сайд Дж. В. Метлоктой танилсалга.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүд. 9.35, 10.35—Юрэнхы биологи. 11-дэхи класс. 10.05, 11.05—Испан хэлэн. 11.35, 12.35—Биологи 8-дахи класс. 12.05—Финляндиин телевидениин дамжуулга. 13.00—Кино-мэдээсэл. 14.00—Ритмическэ гимнастика. 14.45 — «Труженики моря»—уран hайханай фильм. 2-дохи сери. УЛААН-ҮДЭ. 18.05 — Мультфильм. 18.35—Сагаан hарын hайндэртэ зорюулагдаhан хүүгэдэй дамжуулга (буряадаар). 19.05—Байгал. 19.25—«Хотын түб ямар байхаб?» Ахамад архитектор, Буряадай АССР-эй арадай депутадта кандидат П. Г. Зильберманэй хөөрөөн. 20.25—«Буряад орон». МОСКВА. 21.15—«Амгалан нойрсогты, багашууд!» 21.30—Мэдээсэлэй дамжуулга.

Кино, театрнуудта

Бурятский театр драмы имени Х. Намсараева.
Сагаан hарын найр (Праздник Белого Месяца)—в 18.
Бурятская Филармония
ДК ЛВРЗ—концерты дипломанта Всемирных фестивалей молодежи и студентов в Москве и Гаване, эстрадной шоу-группы «БАЛАГУРЫ»—в 10, 15, 19-30,
Театр оперы и балета.
Авторский концерт Заслуженного деятеля искусств Бур. АССР композитора Юрия Ирдынеева—в 19-30, действителен абонемент № 5,
«Дружба»
Золотой Ключик—в 9-50, Вилла «Орхидея», Дом на кэролл стрит—в 11-20, 14-50, 18-20, враг мой—в 21-50.
«Родина»
Мультфильмы—в 10, Человек с бульвара капуцинов—в 16-40, Дежа вю—в 12, 14-20, 18-40, 21.
«Прогресс»
Красный зал—Белая кость—в 9-30, 11-20, 13-10, 15-10, 17-10, 19-10, 21. Зеленый зал—Зита и Гита (2 серии)—в 9-40, 12-20, 15-10, 18-10, 20-50,
«Эрдэм»
Эгрета из слоновой кости—в 10, 14-10, Дежа вю—в 11-40, 15-30, 17-30, 19-30, 21-30.
«Октябрь»
Мария, мирабела в транзисто-

НАШ АДРЕС: 670000, УЛАН-УДЭ ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62. отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-74; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-99, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79, п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-27, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана ... канской типографии издата Бурятской ... ректор 2-40-45. Н-03374. Заказ. Че...